

**Høgskolen
i Innlandet**

Vurdering av vold og medvirkning i saker om omsorgsovertakelse for barneverns- og helsenemnda, en dokumentanalyse

---

Assessment of violence and children's participation in cases of taking over care for the Child Welfare and Health Board, a document analysis

Masteroppgave

Ragne Marie Mostad

Master i sosialfaglig arbeid med barn, unge og deres familier

SBU3009

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

2023

Sammendrag

Omtrent et av fem vedtak som fattes av barneverns- og helsenemndene i Norge blir publisert på Lovdata i anonymisert versjon. Denne masteroppgaven er en dokumentanalyse med tematisk analytisk tilnærming av 13 vedtak om omsorgsovertakelse fattet i tidsrommet 2020-2022. Vedtakenes fellesnevner var blant annet at vold mot barna var den primære bekymringen i familien. Alder på barna i vedtakene varierte fra to til 14 år.

Oppgaven handler om nemndas vurdering av vold i tema om omsorgsovertakelse, og hvordan barnas syn er dokumentert og vektet. Gjennom forskningsspørsmålene har jeg undersøkt nemndas faglige syn på vold mot barn, og hvordan nemndas bevisvurdering fremstår når det gjelder sannsynlighetsovervekt. Videre har jeg undersøkt hvordan barnets syn i bevisvurderingen om omsorgssvikt vektet og hva barnets syn vektet opp mot i utfallet av nemndssaken. Mest oppmerksomhet ble rettet mot nemndas vurdering i vedtaket.

Gjennom tematisk analyse ble vedtakene kodet, kategorisert og satt inn i tematiske kart. Masteroppgavens resultater er delt inn i hovedtemaene vold og medvirkning med tilhørende underkategorier. Resultatene viser at for de minste barna er deres behov for beskyttelse og voldens konsekvenser viktige momenter i nemndas vurdering. For de eldre barna er et moment også deres egne utsagn om volden. Nemnda tar stilling til om volden har skjedd, men ikke straffeskyld hos foreldrene. Der en eller begge foreldre har innvandrerbakgrunn, er oppdragervold et tema. Oppdragervold som begrep problematiseres i liten grad av nemnda.

Resultatene viser at de minste barna i liten grad får medvirke. Nemndas vurderinger av små barns modenhet oppleves som generelle og ikke konkrete i den enkelte sak. Barnas synspunkt blir i større grad tatt med og vektet i spørsmålet om samvær enn om omsorgsovertakelsen. Føringer fra Høyesterett og EMD er et fremtredende moment i samværsvurderingene og terskel for nullsamvær fremstår som høy.

Resultatene kan bidra til en forbedring av kvaliteten i nemndas vurderinger, og være et bidrag til diskusjonen om vurdering av samvær og målet om gjenforening i voldssaker.

Forord

Etter fire lærerike år på Høgskolen i Lillehammer er jeg endelig i mål. Det har først og fremst vært morsomt og spennende å studere igjen etter mange år i arbeidslivet. Som en bonus har jeg også fått fine avbrekk fra jobb og hverdag på samlingene i trivelige Lillehammer. Det siste halvåret med skriving har vært krevende, og jeg sitter igjen med en veldig god følelse når jeg nå er ferdig med oppgaven.

Jeg må rette en takk til alle som har hjulpet meg på veien. Min veileder Halvor Fauske, takk både for losing gjennom dette året med skriving, men også for alle de gode forelesningene på høgskolen.

Takk til mamma og pappa for innspill til tekniske og innholdsmessige forbedringer og støtte.

Jenny, takk for kloke innspill, vin og Word-nerding. Kollokviegruppa mi Eirin og Anne Grete, takk for Teams-møter med støtteerklæringer og noe frustrasjon, samt utallige Messenger-meldinger.

Takk til jobben min for tilrettelegging og til de gode kollegaene mine for støtte og innspill.

Tusen takk til Pål, for at du bare sa at det var greit at jeg startet og din tålmodighet gjennom disse årene.

Lørenskog, 2023

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	II
Forord.....	III
1. Innledning og bakgrunn for valg av problemstilling	1
1.1 Introduksjon og begrunnelse for tema	1
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	2
1.3 Avgrensning	2
2. Juridisk grunnlag og rettstilstand	3
2.1 Juridisk grunnlag om barns rett til beskyttelse, medvirkning og vurdering av barnets beste	3
2.2. Vurdering av samvær etter omsorgsovertakelse, rettstilstand og forskning	4
2.3. Barneverntjenestens og politiets arbeid i voldssaker.....	7
2.4. Barneverns- og helsenemnda.....	8
2.4.1. Innholdet i en nemndsbehandling	8
2.4.2. Vedtak etter omsorgsovertakelse og vilkår for omsorgsovertakelse.....	9
2.4.3. Nemndas bevisvurdering og strafferettens bevisvurdering.....	10
3. Teoretisk grunnlag og kunnskapsstatus	11
3.1. Definisjoner av vold	11
3.2. Omfang av vold mot barn i befolkningen og i barnevernet.....	13
3.3. Teoretiske perspektiver på vold	15
3.3. Teoretiske perspektiver på barns medvirkning	15
3.4. Kunnskapsstatus norsk søk.....	17
3.4.1. Større prosjekter og undersøkelser.....	17
3.4.2. Analyser av vold i fylkesnemndsvedtak.....	19
3.4.3. Analyser av barns medvirkning i fylkesnemndsvedtak	21
3.4.4. Oppsummering av norsk søk og mine refleksjoner	22
3.5. Kunnskapsstatus internasjonalt søk	22

3.6. Vurdering av kunnskapsstatus	24
4. Metode.....	25
4.1. Metodevalg og vitenskapsteoretisk tilnærming	25
4.1.1. Kvalitativ metode.....	25
4.1.2. Vitenskapsteoretisk tilnærming.....	25
4.1.3. Dokumentanalyse.....	26
4.1.4. Tematisk analytisk tilnærming	27
4.2 Innsamling og utvalg av data.....	28
4.2.2. Søk på Lovdata og avgrensning av vedtak	29
4.2.3. Utvalg etter avgrensning	30
4.3 Analysen	31
4.4 Forståelseshorisont, heurstikker og forforståelse.....	33
4.5 Reliabilitet og validitet	34
4.6 Etske hensyn	35
5. Presentasjon og analyse av resultater.....	37
5.1 Bakgrunnsinformasjon om vedtakene og barna	37
5.2 Vold.....	38
5.2.1 Vold er vektlagt mest i vurderingen om omsorgsovertakelse	38
5.2.1.1. Oppdragervold.....	40
5.2.3 Om volden har skjedd, og nemndsakens forhold til straffesak mot foreldrene	42
5.2.4 Volden er beskrevet tydelig, og hvilke konsekvenser den har for barna.....	45
5.3 Medvirkning	46
5.3.1 Barnets synspunkt om omsorgsovertakelsen	46
5.3.1.1 Nemnda har ikke hørt barnet, og barnet er under syv år	46
5.3.1.2 Nemnda har ikke tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt.....	47
5.3.1.3 Nemnda har vektlagt og hensyntatt barnets synspunkt, eller tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt.....	47

5.3.2 Barnets synspunkt om samvær.....	48
5.3.2.1 Nemnda har ikke hørt barnet, og ikke vektet barnets synspunkt i samværsspørsmålet	48
5.3.2.2 Nemnda har ikke tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt, eller nemnda har vektlagt og hensyntatt barnets synspunkt i samværsspørsmålet.....	49
5.3.2.3 Nemnda har tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt i samværsspørsmålet	50
5.4 Oppsummering av funn og avslutning.....	51
5.4.1 Oppsummering av funn om vold	51
5.4.2 Oppsummering av funn om medvirkning	52
6. Diskusjon	53
6.1 Mine funn og eksisterende forskning	53
6.1.1 Vold	53
6.1.2 Medvirkning.....	55
6.2 Resultatene i lys av teori.....	56
6.2.1 Oppdragervold og kultur.....	57
6.2.2 Politiarbeid og nemndbehandling, parallelle prosesser.....	58
6.2.3 Barn som medansvarlige for avgjørelser	59
6.2.4 Medvirkning for barn under syv år	60
6.2.5 Samvæsvurderinger, EMDs føringer og barnets medvirkning	61
6.2.6 Vedtakenes påvirkning på meg som forsker	63
6.3 Resultatenes betydning for praksis	63
6.4 Innvendinger til egen oppgave	64
7. Oppsummering og avslutning	66
7.1. Hvilket faglig syn har nemnda på vold mot barn og hvordan fremstår nemndas bevisvurdering når det gjelder sannsynlighetsovervekt?	66
7.2. Hvordan vektet barnets syn i bevisvurderingen om omsorgssvikt har skjedd, og hva vektet barnets syn opp mot i vurderingen av utfallet av nemndssaken?	66
7.3. Begrensninger ved resultatene	67

7.4 Videre forskning	67
7.5 Avslutning	67
Litteraturliste	69

1. Innledning og bakgrunn for valg av problemstilling

1.1 Introduksjon og begrunnelse for tema

Tema for denne masteroppgaven er vold i omsorgsovertakelser for barneverns- og helsenemnda (navneendring fra 2023), og barnas medvirkning denne prosessen. Nemndas praksis forteller noe om samfunnets syn på vold, da både fagfolk og lekfolk er representert i nemndene. Vold i nære relasjoner er også et samfunnsproblem med politisk interesse og satsningsvilje.

I barnevernssaker er vold ofte en av bekymringene i familien. Mange barneverntjenester jobber etter egne modeller for å avdekke og jobbe forsvarlig og sikkert med voldsproblematikk, og det er i så måte et aktuelt tema i barnevernet.

Politiske myndigheter legger føringer for hvordan kommunene skal møte problematikken. Et eksempel er at regjeringen siden 2007 har oppfordret kommunene til å ha egne handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, for å koordinere voldsarbeidet.

Flere rapporter handler om vold mot barn. NOU 2017:12, *Svikt og svik*, var en gjennomgang av særlig alvorlige saker med vold, omsorgssvikt og seksuelle overgrep. Utvalget skulle finne ut om forholdene kunne ha blitt forebygget eller avdekket på et tidligere tidspunkt. I rapporten *Det å reise vasker øynene* gjennomgikk Helsetilsynet 106 barnevernssaker, på oppdrag fra departementet. Sakene hadde vært til behandling i nemnda, og tematikken var blant annet vold. Å finne ut hvor det svikter i det offentlige møte med barna som har blitt utsatt for vold og overgrep, kan hjelpe for å unngå det i fremtiden.

Det andre deltemaet i oppgaven er barns medvirkning i disse prosessene. Som ganske fersk saksbehandler i barneverntjenesten fikk jeg opplæring i Barnesamtalen DCM, dette formet meg mye i den spennende og utfordrende saksbehandlerrollen. I min nåværende jobb hos Statsforvalteren har jeg mer den juridiske innfallsvinkelen til medvirkning enn den praktiske. Gjennom denne arbeidserfaringen har jeg fått et bredt perspektiv på barnevernsbarns medvirkning, et tema det stadig kommer mer kunnskap, faglige føringer og forskning om.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen er:

Hvordan vurderer nemnda vold som tema i saker om omsorgsovertakelse, og hvordan dokumenteres og vektes barnets syn?

Gjennom å jobbe med kunnskapsstatus og analysen kom jeg frem til følgende fire forskningsspørsmål:

1. Hvilket faglig syn har nemnda på vold mot barn?
2. Hvordan fremstår nemndas bevisvurdering når det gjelder sannsynlighetsovervekt?
3. Hvordan vektes barnets syn i bevisvurderingen om omsorgssvikt har skjedd?
4. Hva vektes barnets syn opp mot i vurderingen av utfallet av nemndssaken?

1.3 Avgrensning

01.01.2023 trådte ny barnevernslov i kraft, mens datagrunnlaget mitt var vedtak fattet i henhold til barnevernloven av 1992 (bvl.). Det har vært en utfordring å stå midt mellom to lover det året jeg har jobbet med oppgaven, og det vil komme frem hvilken av lovene som er henvist til. I kapittel to om juridisk grunnlag og rettstilstand henvises til både ny og gammel lov. I kapittel fem om resultater er den gamle loven brukt da vedtakene ble fattet etter den.

Barneverns- og helsenemnda og nemnda brukes gjennom oppgaven, nytt navn gjaldt fra 01.01.2023. I kapittel fem har jeg brukt det gamle navnet fylkesnemnda.

Vedtakene fra nemnda inneholder blant annet grunnlagsinformasjon fra barneverntjenesten. Jeg har i oppgaven rettet oppmerksomhet mot nemndas vurderinger i vedtakene, og barneverntjenesten er ikke i fokus. Jeg avgrenset oppgaven mot saker løst med samtaleprosess i nemnda, dette omtales nærmere i kapittel to.

2. Juridisk grunnlag og rettstilstand

2.1 Juridisk grunnlag om barns rett til beskyttelse, medvirkning og vurdering av barnets beste

Som beskrevet i innledningen viser jeg i oppgaven både til den tidligere barnevernloven av 1992 og barnevernsloven av 2023. I dette kapittelet er begge lover vist til eller omtalt der det er relevant, for eksempel der det er endringer i den nye loven.

Barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep fra sine omsorgspersoner hjemles i flere artikler i Barnekonvensjonen, mest konkret i artikkel 19. At barn er sårbare og har særlige behov for beskyttelse står også i Grunnloven § 104 (Hennum, 2016, s. 330). Barnevernsloven av 2023s formålsparagraf § 1-1 sier at loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Forbudet mot all vold mot barn finner vi i barnelova § 30, tredje ledd.

Barnets rett til medvirkning må ses i sammenheng med hensynet til barnets beste, et av de grunnleggende prinsippene i norsk barnevernsrett. Vurderingen av barnets beste skal gjøres i alle handlinger barnevernet og nemnda gjør som vedrører barn, jf. barnevernsloven § 1-3, Grunnloven § 104 og Barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1. I barnevernsloven § 1-3 står at barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.

For å avgjøre hva som er til barnets beste må det foretas en helhetlig og konkret vurdering i den enkelte sak. FNs barnekomité lagde i generell kommentar nr. 14 en ikke-uttømmende og ikke-hierarkisk liste over momenter som skal tas i betraktning. Lista er ment som hjelp til instanser og stater som skal gjøre vurderingen. Momentene må vektles opp mot hverandre i tilfeller der de kommer i konflikt. Følgende momenter nevnes: Barnets synspunkter, barnets identitet, bevaring av familiemiljøet og opprettholdelse av relasjoner, omsorg, beskyttelse og sikkerhet for barnet, barnets sårbarhetssituasjon og barnets rett til helse og utdanning (barnekomiteen, 2013, s. 12-16). Videre har barnekomiteen uttalt at artikkel 3 om barnets beste og artikkel 12 om barnets rett til medvirkning har et komplementært forhold. Barnets beste skal være målet, og for å nå målet må man høre på barnet. Barnekomiteen mener at barnets beste ikke kan vurderes på riktig vis om man ikke respekterer komponentene i artikkel 12. Departementet viser til barnekomiteen i forarbeidene til ny barnevernslov, en forsvarlig barnets beste-vurdering kan først skje når barnet har fått mulighet til å uttale seg, og barnets

syn er tilstrekkelig tillagt vekt (Barne- og familiedepartementet, 2021 s. 87; barnekomiteen, 2009 s.18).

Barnets rett til medvirkning et sentralt hensyn i alle ledd av barnevernssaken, og gjelder for alle forhold som vedrører barnet. Barnets rettigheter og krav til vedtak er hjemlet i barnevernsloven §§ 1-4, 12-3 og 12-5 (i bvl. 1992 §§ 1-6, 6-3, 7-9). Hva som ligger i medvirkning og barnevernstjenestens og nemndas plikter er utdypet i forskrift om medvirkning og tillitsperson og forskrift om barnets talsperson. Videre er medvirkning hjemlet i Barnekonvensjonen artikkel 12 og i Grunnloven § 104. Det samlede rettslige grunnlaget sier at alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter har rett, men ikke en plikt, til å medvirke. Medvirkningen skal få frem barnets perspektiv og bidra til at avgjørelser tas til barnets beste. Barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Barneverntjenesten skal gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og tilrettelegge for at barnet kan få uttrykke seg fritt samt benytte seg av hjelpemidler ved behov. Barnevernsloven § 14-20, tredje ledd (bvl. 1992 § 7-19, tredje ledd) om nemndas vedtak sier at det skal fremgå hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnets beste og hensynet til familieband er vurdert. Hensynet til familieband er nytt i loven av 2023.

Barnevernloven av 1992 § 6-3, første ledd sa at et barn som har fylt syv år og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i en sak som berører barnet. I arbeidet med ny lov var et viktig mål å styrke barneperspektivet. § 6-3, første ledd er ikke videreført, og aldershenvisningen er tatt bort, jf. § 1-4 (Bufdir, 2022; lovdata.no).

I generell kommentar nr. 5 understreket barnekomiteen at barn som ikke kan uttrykke seg ved uttalt språk, har de samme rettighetene som eldre barn etter artikkel 12. De yngste barna har rett til å gi uttrykk for sine oppfatninger og følelser. De voksne må ha en holdning som setter barna i sentrum, samt være kreative i sin tilnærming til at små barn skal få kommunisere i saker som angår dem (barnekomiteen, 2005, s. 6-7).

2.2. Vurdering av samvær etter omsorgsovertakelse, rettstilstand og forskning

Vurdering av samvær etter omsorgsovertakelse gjøres i henhold til barnevernsloven §§ 7-1 og 7-2 (bvl. av 1992 § 4-19). Barnet og foreldrene har, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær og kontakt med hverandre. § 7-2 annet ledd er nytt og gir mer veiledning. Vedtaket skal baseres på en konkret vurdering, hvor det blant annet skal tas hensyn til barnets behov for

beskyttelse, utvikling og opprettholdelse og styrking av bånd mellom barn og foreldre. Samværet skal være til barnets beste. Tidligere lov og andre kilder ga lite veiledning til samværsvurderingen, men det har de siste årene kommet føringer fra den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) og Høyesterett (HR) samt forskningsrapporter om samværsvurderinger og samværspraksis.

Norge har fått kritikk og blitt dømt i EMD i flere saker siden 2016. Barnevernet har fått føringer fra EMD og HR om rettspraksis i omsorgsovertakelser, adopsjon og vurderinger av samvær. I Barne- og familiedepartementets informasjonsbrev av 10.06.2020, viste departementet til tre barnevernssaker HR gikk gjennom for å undersøke norsk rettspraksis. Flere barnevernssaker har etter dette blitt behandlet i HRs storkammer. HR kom til at det var behov for justering av saksbehandlingen i norsk barnevernspraksis innenfor tre områder. Det første var vurdering av barnets beste sett opp mot foreldrenes interesser, det andre var skjerpede krav til utredning, begrunnelse og dokumentasjon og det siste var gjenforeningsmålsettingen i saker om omsorgsovertakelse.

Særlig om samvær og tilrettelegging for gjenforening har Norge fått kritikk fra EMD, og en presisering av forpliktende lovverk spesielt etter EMK artikkel 8 nr. 2 har gjort seg gjeldende: Omsorgsovertakelser skal i utgangspunktet være midlertidige, og gjenforening skal være et overordnet mål etter en omsorgsovertakelse. I en av sakene som ble behandlet i storkammer, HR-2020-661-S, oppsummerer HR hvilke situasjoner det kan være aktuelt at gjenforeningsmålet oppgis. Dersom foreldrene er særlig uegnet («particulary unfit»), hvis gjenforening kan skade barnets helse og utvikling eller når betydelig tid har gått siden omsorgsovertakelsen («a considerable amount of time has passed») og barnets behov for stabilitet kan veie tyngre enn hensynet til familielivet med foreldrene (Norges Høyesterett, 2020, avsnitt 129).

Omfang og gjennomføring av samvær må tilrettelegges for at en gjenforening kan skje, og myndighetene plikter å tilrettelegges for at samværene har god kvalitet. Også i saker der gjenforeningsmålet er oppgitt, vil samvær kunne ha en egenverdi for foreldre og barn. Samværsutmålingen skal være en konkret vurdering i den enkelte sak, ikke ut fra norm fra tidligere rettspraksis eller om en tilbakeføring er sannsynlig. Samtidig skal det ikke fastsettes samvær som utsetter barnet for en urimelig belastning («undue hardship»), ei heller tett opp mot grensen for urimelig belastning. Hvor denne grensen går er imidlertid ikke helt klart, men HR oppsummerer rettstilstanden i avgjørelsen HR-2021-474-1: Ikke under noen omstendighet

skal det fastsettes et samvær som vil skade barnets helse eller utvikling (Norges Høyesterett, 2021, avsnitt 45).

Forskningsprosjektet *Samvær etter omsorgsovertakelse* fra Oslo Met resulterte i en delrapport, en juridisk studie fra Alvik (2021) og hovedrapporten om samværsordninger i barnevernet fra 2023. Rapportene blir videre omtalt i kapittel 3.4.1., her omtales kun om urimelig belastning. Alvik undersøkte rettspraksis i vedtak og dommer og oppsummerte at i vurderingen av hva som er til barnets beste vil belastningen samvær utgjør for barnet inngå som et moment. I vurderingen er utgangspunktet at barnets kontakt med foreldrene med sikte på gjenforening, er til barnets beste. Hvor stor belastning barnet må tåle for å ivareta tilknytningen til foreldrene er ikke konkret avgjort, og det er kanskje heller ikke mulig eller ønskelig å sette en klar grense. Uansett mente Alvik det er klart i rettspraksis at grensa for urimelig belastning ikke skal settes høyt, og aldri så høyt at barnets helse og utvikling blir skadet (Alvik, 2021, s. 37; Barne- og familiedepartementet, 2020; Bufdir, 2022; Gording Stang et.al., 2023, s. 12; Prop. 133 L, 2021).

I Gording Stang og Baugeruds utredning fra 2018 ga forskerne en oppsummering av sentrale hensyn i en barnets beste-vurdering knyttet til samvær, ut fra utviklingspsykologi og rettspraksis. Plasseringens varighet og formål, forhold ved barnet og foreldrene, barnets egen mening, hvordan samværene fungerer og det totale samværet sett under ett var momenter som ble trukket frem. Ut fra et utviklingspsykologisk perspektiv mente forfatterne at små barns synspunkter om samvær må undersøkes gjennom observasjon av kroppslige reaksjoner og andre kommunikasjonsformer. I voldssaker kan traumer etter volden gi barna kroppslige reaksjoner, for å fange opp og vurdere dette må de som gjør samværsvurderingene må ha kompetanse. Utredningen viste til at det kan foreligge *sterke og spesielle grunner* til at samværet kan utsette barnet for fare eller skade, såkalt *undue hardship*. Hva sterke og spesielle grunner er må tolkes ut fra rettspraksis fra HR og EMD. Særlig aktuelt for denne oppgaven er tilfeller der foreldrene har utsatt barnet for alvorlig vold, seksuelle overgrep eller annen alvorlig omsorgssvikt, barnet er spesielt sårbart og samværet har fungert dårlig og/eller barnet sterkt motsetter seg samvær. (Gording Stang & Baugerud, 2018, s. 72, 75-77 og 95-107; lovdata.no).

Ny lov, rettstilstand og forskning om samvær gir nemnda et videre grunnlag som kan benyttes i samværsvurderingene.

2.3. Barneverntjenestens og politiets arbeid i voldssaker

Norske kommuner har ikke et felles styrende fagsystem med metodikk, men det finnes utbredte modeller og metoder. Forskningsprosjektet *Når barnevernet undersøker* studerte over flere år hvordan undersøkelser blir gjennomført. Et funn var at voldsmeldingene var blant de meldingene som oftest gikk videre til undersøkelse. Vold forekom oftere når barna hadde innvandrerbakgrunn. Videre fant forskerne at det var utbredt at barnevernet i voldssaker jobbet etter egne voldsrutiner, til forskjell fra andre undersøkelser.

En voldsrutine innebærer en aksjonsrettet arbeidsform, hvor barneverntjenesten først har samtale med barnet før det gjennomføres parallelle samtaler med foreldre. Det er spesielt for undersøkelser med vold at man starter med samtale med barnet uten å informere foreldre først. Å tilbakeholde informasjon for foreldre i den første fasen kan være nødvendig for å gi barnet tilstrekkelig beskyttelse, eller for å sikre informasjon. Undersøkelsene kan bære preg av etterforskningsmessig arbeid, og ha mer oppmerksomhet rettet mot risiko i familien enn mot behov. Mange barneverntjenester henviser til Klemetsrudmodellen som inspirasjon i sitt voldsarbeid, en erfaringsbasert modell utviklet i en Oslo-bydel. Andre utbredte metoder voldsarbeid er Barnesamtalen DCM, en samtalemetodikk utviklet for samtaler om vold og overgrep og Kvellomalen, en systematisk og strukturerte mal for undersøkelser med barns psykologiske utvikling som kunnskapsgrunnlag (Bufdir, 2023; Vis et al., 2020, s. 40; Aadnanes, 2020, s. 90-95).

Barneverntjenesten og politiet vil i mange tilfeller samarbeide i vold- og overgrepssaker. Samarbeidet er regulert i *Politi og barnevern - nasjonale retningslinjer*. Jeg vil her kun omtale varsel/anmeldelse og politiets arbeid etter dette.

Barneverntjenesten skal i saker der de har mistanke om eller informasjon om vold og overgrep gjøre en vurdering av om de skal varsle (anmelde) til politiet. Varslingen er ikke forhindret av barnevernets taushetsplikt, jf. barnevernsloven § 13-1, tredje ledd.

Barneverntjenesten skal gjøre en vurdering om varsling som blant annet bygger på konkrete forhold rundt det enkelte barn (en vurdering av barnets beste), barnets mening og barnets rettsvern. Varselet resulterer enten i henleggelse eller oppstart av etterforskning. Ved etterforskning skal barnet få bistandsadvokat og gjennomføre tilrettelagt avhør på nærmeste barnehus. Etterforskningens mål er å innhente informasjon gjennom ulike aktiviteter for å belyse det som har skjedd, og eventuelt danne grunnlaget for tiltale av foreldrene. Utfallet av politiets etterforskning er enten at politiets påtalemyndighet vurderer at det ikke finnes

tilstrekkelige bevis for at den mistenkte vil bli dømt i retten og henlegger saken, eller at det straffbare forholdet er bevist, og tar ut tiltale mot foreldrene. Spesielt for saker om vold og overgrep mot barn er at det som hovedregel er Riksadvokaten eller Regjeringsadvokaten som avgjør spørsmålet om tiltale. Saken kan bli sendt tilbake til politiet for videre etterforskning, henlegges eller ta ut tiltale og oversende denne til domstolen. Tingretten vil så sette dato for rettsak (Bufdir, 2020).

2.4. Barneverns- og helsenemnda

2.4.1. Innholdet i en nemndsbehandling

Barneverns- og helsenemnda kom i funksjon fra 1993, og het fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker frem til 01.01.2023. Nemnda er et domstolslignende beslutningsorgan, med myndighet til å fatte tvangsvedtak etter barnevernloven. Det er 10 nemnder i Norge i dag. Nemnda avgjør også enkelte saker etter helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven, dette vil ikke bli videre omtalt.

Nemndssaken kan starte fra barneverntjenestens eller partenes initiativ. Barneverntjenesten sender inn sak som trenger tvangsvedtak, som omsorgsovertakelse, fastsettelse av samvær, plassering i barneverninstitusjon uten samtykke eller pålegg av hjelpetiltak. Det kalles begjæring om tiltak. Aktuelt for oppgaven er omsorgsovertakelse og samvær, ikke de andre formene for tvangsvedtak.

Som hovedregel utgjør tre personer nemnda og de er likeverdige når det gjelder å avgjøre utfallet i saken. En nemndleder, et medlem fra alminnelig utvalg og et medlem oppnevnt fra et fagkyndig utvalg. I særlig vanskelige saker kan nemndleder bestemme at det skal være to medlemmer fra hver av utvalgene. Hvilke saker dette gjelder er ikke nærmere regulert i lovverket.

Ved begjæring om omsorgsovertakelse skal nemndleder først avklare om saken skal forsøkes løses gjennom samtaleprosess, eller ordinær behandling. Samtaleprosess er en saksbehandlingsform der nemndleder inviterer partene i saken til samtaler, for å undersøke om de kan komme til en enighet om en løsning til barnets beste. Mitt utvalg av vedtak er avgrenset mot samtaleprosess og det videre handler om ordinær behandling.

Partene i saken er kommunen, foreldre og barn dersom det er over 15 år. Alle parter representeres ved advokat. En ordinær behandling, kalt forhandlingsmøte, inneholder advokatenes startinnlegg, partsinnlegg, vitneforklaringer og sluttinnlegg. I forkant har partene

fått tilsendt alle relevante dokumenter. Etter avsluttet forhandlingsmøte skal nemnda fatte vedtak i saken så snart som mulig og senest innen to uker. I vedtaket skal faktiske forhold avklares og vurderes opp mot de aktuelle lovbestemmelsene.

I saker der barn ikke er parter, har de rett til medvirkning på samme lovgrunnlag som i barnevernssaken. I nemnda kan barnet høres direkte, gjennom en talsperson eller gjennom en sakkyndig som snakker med barnet og gjengir det barnet har sagt. FNs barnekomite og barne- og familiedepartementet har anbefalt at barnet uttaler seg direkte i nemnda. Det vanligste frem til ny barnevernslov kom har vært å benytte talsperson for barn over syv år, og sakkyndig for barn under syv år (Andersland, 2022, s. 33-61 og 73-92; barneverns- og helsenemnda, 2023).

Nemnda har en intern veileder for barns medvirkning som jeg fikk innsyn i. For barn uten partsrettigheter står det at medvirkningsretten gjelder uavhengig av alder, det avgjørende er om barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter. Det er ikke et krav at barnet skal forstå alt om saken for at medvirkningsretten er utløst. Barnet skal få si hvordan det ønsker å medvirke og hvilken støtte det eventuelt har behov for. Veilederen beskriver hva innholdet i samtaler med nemnda bør være og hvordan medvirkning gjennom talsperson og sakkyndig skal gjennomføres. Det er henvist til forarbeidene til ny barnevernslov der det står at nemnda i større grad må vurdere om det er behov for å bruke sakkyndig for å snakke med barn, og da særlig i saker med barn under syv år og barn med særlige behov.

2.4.2. Vedtak etter omsorgsovertakelse og vilkår for omsorgsovertakelse

Utforming og innhold i vedtaket hjemles i barnevernsloven § 14-20, tredje ledd og tvisteloven § 19-6. Vedtak skal begrunnes som dommer, som betyr at det skal inneholde fremstilling av saken, partenes påstander med påstandsgrunnlag, nemndas vurdering og til slutt nemndas slutning. Det skal gå frem av vedtaket hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnets beste og hensyn til familieband er vurdert. Barnets mening er som tidligere beskrevet sentral i barnets beste-vurderingen. Om barnet ikke har medvirket må årsaken opplyses.

Hvor i vedtaket nemnda skal gjengi barnets mening er det ikke formelle krav for, det kan tas inn som et eget punkt eller inngå i nemndas vurdering. Barnets mening bør gjengis slik som barnet har uttalt seg, så langt det lar seg gjøre. Dersom nemndas avgjørelse ikke er i tråd med barnets syn, bør det komme frem hvorfor barnets mening ikke er tillagt avgjørende vekt. (Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, 2022, s. 5, 15, 18-19; lovdata.no).

I oppgaven har jeg undersøkt vedtak fattet etter bvl. av 1992, § 4-12 bokstav a) og c). I ny barnevernslov er dette likelydende med § 5-1, bokstav a) og c).

Bokstav a) omhandler omsorgssvikt i form av alvorlige mangler ved den daglige omsorgen barnet får eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling. Praktisk og emosjonell omsorg er ofte tema i saker etter bokstav a). At alvorlig brukes viser at terskelen for omsorgsovertakelse er høy. En forutsetning for at vilkåret skal være oppfylt er at situasjonen må være forholdsvis klart uholdbar for barnet, det kan ikke omhandle ethvert avvik fra det man kan kalle vanlige normer og situasjoner. Bokstav c) omhandler omsorgssvikt ved mishandling eller alvorlige overgrep, her er ment både fysisk og psykisk mishandling og overgrep. Ikke alle tilfeller av voldsbruk kan legitimere en omsorgsovertakelse, og terskelen er i bokstav c) satt også satt høyt (Bufdir, 2022; rettsdata.no, 2023).

2.4.3. Nemndas bevisvurdering og strafferettens bevisvurdering

Straffelovens §§ 282 og 283 oppgir strafferammen for mishandling i nære relasjoner, inntil 15 år for grov mishandling. I straffesaker kreves det bevis for at man kan *heve over enhver rimelig tvil* at vedkommende er skyldig. Det er et overordnet hensyn å ikke dømme uskyldige mennesker. I nemndssaker, som i andre sivilrettslige saker, skal nemnda skal fatte vedtak i favør av det faktum og bevisresultatet som de finner *mest sannsynlig*, en sannsynlighetsovervekt. En alminnelig sannsynlighetsovervekt vil si at det er sannsynlig at faktum i saken er bevist.

Lindboe diskuterer bevisvurdering i barnevernssaker og konkluderer med at alminnelig sannsynlighetsovervekt er den klare hovedregel, ikke et strengere sannsynlighetskrav som i straffesaker. Begrunnelse for dette er blant annet at nemnda skal ta stilling til prognoser om barnets og familiens fremtid, til forskjell fra en straffesak der retten skal konkludere om en bestemt handling i fortiden har skjedd. I fremtidsprognoser er det ikke mulig å være like sikker som ved tidligere hendelser. Videre ville strafferettens bevisbyrderegler gjort at nemnda ved tvil om barnet ble utsatt for omsorgssvikt, måtte forholde seg passive til dette og med det kunne utsette barnet for et stort skadeomfang. Nemndas vurdering av vedtak om omsorgsovertakelse inneholder først en konstatering av omsorgssvikt, deretter en fremtidsvurdering av om situasjonen i hjemmet kan avhjelpes med hjelpetiltak og så en fremtidsvurdering av om en omsorgsovertakelse vil være til barnets beste eller ikke (Lindboe, 2007 s. 177-179; Store Norske Leksikon, 2022).

3. Teoretisk grunnlag og kunnskapsstatus

3.1. Definisjoner av vold

Forbud mot bruk av vold mot barn kom i norsk lov i 1987, men har blitt klarere formulert ved endringer i barnelova, og i takt med at Norge i 1991 ratifiserte Barnekonvensjonen. I 2010 kom den siste endringen i barnelova § 30 ved tilføyelse av tredje ledd, for å klargjøre at all form for bruk av fysisk og psykisk vold er forbudt, også i oppdragelsesøyemed. I lovens forarbeider står det at all form for maktbruk mot barn, utover handlinger i avvergeøyemed gjort for å forhindre at barnet skader seg, og nødvendige handlinger som påkledning og pusse barns tenner, er forbudt (Gording Stang, 2011, s. 166). Barnelova § 30, tredje ledd sier:

Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode.

Dersom foreldre skal bli straffet for vold mot barn, må straffelovens regler være overtrådt. Straffelovens §§ 282 og 283 handler om mishandling og grov mishandling i nære relasjoner, med en strafferamme inntil seks år for mishandling og inntil 15 år for grov mishandling. I paragrafene er mishandling konkretisert som trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser. Hvor bredt vold defineres varierer, også om oppmerksomheten er rettet mot den utsatte eller utøver. Per Isdals voldsdefinisjon er utbredt, og er den jeg har brukt i oppgaven:

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil. (Isdal, 2020, s.39).

Isdal er opptatt av maktaspektet i volden, utøver har makt og den utsatte er i avmakt og utøver prøver å påvirke eller styre atferden til en annen person. Videre har han fokus på voldshandlingens konsekvens for offeret. Han deler vold inn i fem underkategorier: fysisk, psykisk, materiell, seksuell og latent vold (Isdal, 2020, s. 39 og 41).

Andre definisjoner er snevrere: «aggressiv atferd som forårsaker eller truer med fysisk skade på andre» (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 19-20). Denne retter fokus mot voldsutøver og først og fremst på fysisk vold.

Den danske Socialstyrelsen bruker følgende definisjon:

Vold er en handling eller trussel, der uanset formålet kan skade en andens integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. (Lillevik et.al, 2019, s. 17-18).

Definisjonen får frem at å være vitne til vold kan være like skadelig som selv å bli utsatt for vold. Videre kalles det vold uansett om den skjer som en bevisst handling eller ikke

Hvordan vold forstås kan avhenge av kulturell og sosial kontekst. Aadnanes (2020) fant i sin doktorgradsavhandling at saksbehandlere hadde tendenser til å fortolke vold i minoritetsfamilier som et fenomen med kulturelt særpreg. *Oppdragervold* som begrep er mye brukt i minoritetssaker om vold mot barn i oppdragelsesøyemed. Det brukes også i mindre grad i majoritetssaker.

Van der Weele, Ansar og Castro har personlig erfaring med oppdragervold, og arbeidserfaring med minoritetsforeldre. De har laget definisjoner og nyanser av oppdragervold. Forfatterne understreker at oppdragervold først og fremst er vold mot barn. Med oppdragervold mener de bruk av fysisk eller psykisk disiplinering. Intensjonen er at barnet skal oppleve smerte, men ikke bli skadet. Formålet er korreksjon eller kontroll av barnets atferd. De deler oppdragervold inn i fire typer:

- Vold som intendert omsorgsfull oppdragelse (instrumentell)
- Tankeløs overføring av skadelige familietradisjoner (instrumentell)
- Foreldrefrustrasjon som tas ut på barna av emosjonelt dysregulerte foreldre (impulsiv)
- Oppdragervold som et systematisk ledd i familieterror (instrumentell og impulsiv)

Ifølge forfatterne vil de to første typene lettere kunne bearbeides i kultursensitivt arbeid med foreldre, mens de to siste er mer alvorlige og vil trenge mer omfattende tiltak, ofte tvangstiltak. Det er utbredt at foreldre benekter volden som barna forteller om, og i minoritetsfamilier kan dette være et «spill for galleriet» fra foreldrenes side for å unngå å tape ansikt. Forfatterne mener oppfatningen om at det å være verbalt åpen om egne svakheter og innrømme at man har et problem, er en vestlig måte å vurdere prognose for endring hos mennesker. Å innrømme og endre holdninger om vold er ifølge dem ingen garanti for at man vil endre praksisen som foreldre (van der Weele et al., 2011, s. 120 – 123 og s. 135-136).

En fare ved å fortolke og forklare vold med utgangspunkt i kultur, er at voldsbegrepet kulturaliseres. Kulturalisering er en prosess der situasjoner eller problemer fortolkes, forklares og behandles på grunnlag av en generalisert forståelse av kultur. Det er en endimensjonal måte å forklare/fortolke sosiale problemer på, til forskjell fra en bredere analyse hvor man viser hvordan ulike faktorer i en familie henger sammen og påvirker hverandre, og fører til komplekse problemer. Familier med voldsproblematikk har ofte komplekse utfordringer som rus, psykiske problemer og økonomiske utfordringer. Ved å kulturalisere volden kan man forenkle årsakene og utfordringene som fører til voldsbruk hos de voksne. Følgelig kan man bomme med hvilke tiltak man setter inn i en familie og for barna (Rugkåsa et.al., 2017, s. 55-56; Aadnanes, 2020, s. 110-112).

Det er som vist ulike måter å definere vold på, blant annet ut fra oppmerksomhet mot selve handlingen, konsekvensen for den utsatte eller intensjonen bak volden. Dette viser noe av voldens kompleksitet.

3.2. Omfang av vold mot barn i befolkningen og i barnevernet

I 2019 undersøkte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) omfang av vold mot barn i Norge på oppdrag fra Bufdir. Studien var kvantitativ og ca. 9200 ungdommer mellom 12 og 16 år besvarte et spørreskjema. Forskerne fant at voldshendelser svært sjelden skjer isolert, men at de fleste som har vært utsatt for en form for vold eller overgrep, også har opplevd andre former for dette. 20 % hadde opplevd mindre alvorlig fysisk vold i oppveksten, eksempelvis lugging eller klaps. Videre hadde 4 % opplevd alvorlig fysisk vold som å bli sparket eller banket opp. 18 % hadde opplevd at deres mor var utsatt for minst en form for fysisk eller psykisk vold. Forskerne fant ikke kjønnsforskjeller ved fysisk vold, men ved psykisk vold hadde 20 % jenter mot 15 % gutter opplevd det. Ikke-binære ungdommer rapporterte mer voldserfaringer enn jevnaldrende ungdommer.

Bufdir viser blant annet til den nevnte studien og at siden 1960-årene har det vært en tydelig nedgang i mindre alvorlig vold fra foresatte. Den samme nedgangen vises ikke i alvorlig vold mot barn (Bufdir, 2021; Hafstad & Augusti, 2019 s. 14 og 15).

Man kan stille seg kritisk til om utvalget i omfangsstudier er representativ til å reflektere mangfoldet i befolkningen. Aadnanes retter kritiske spørsmål mot en annen, ofte referert studie fra velferdsforskningsinstituttet NOVA, som i 2016 undersøkte omfang av vold mot avgangselever fra videregående. Ungdommer som hadde falt ut av videregående ble da ekskludert fra utvalget, dette er en gruppe som regnes for å ha høyere risiko for å bli utsatt for

vold. Videre var ungdom med minoritetsbakgrunn lavt representert i studien (Aadnanes, 2020, s. 56).

Uavhengig omfang er det i barnevernsfeltet en omforent forståelse at barn tar skade av å bli utsatt for vold, og at vold er en risikofaktor for å utvikle blant annet psykiske problemer, fysiske helsplager, atferdsvansker, antisosialitet og aggresjon. Traumeforskning viser at barnets hjerne formes av stresset som vold og overgrep skaper, og at dette går på bekostning av barns utvikling og mulighet for å lære. Både de fysiske og psykiske konsekvensene av vold er dokumentert i norske og internasjonale studier. Videre er forskningen omforent om at vold og overgrep svært sammensatt, og at både forhold knyttet til foreldre (som høyt stress og belastning, psykiske problemer, rus, kriminalitet), barnet (som normbryting for kjønn/seksualitet og funksjonsnedsettelse) samt sosioøkonomiske problemer er risikofaktorer. Ofte skaper kombinasjoner av ulike risikofaktorer en kumulativ risiko for vold og overgrep, sjelden en risikofaktor alene (Hafstad og Augusti, 2019, s.33-36; Kvello, 2015, s. 364; RVTS, 2022).

Det er interessant å se nedgangen i mindre alvorlig vold mot barn i sammenheng med befolkningens syn på vold mot barn. Flere land endrer sine lovverk for å beskytte barn bedre mot vold, slik som vi har gjort i Norge. I en studie fra 2021 undersøkte forskerne en representativ populasjons meninger i Norge, Estland, Spania, Østerrike og Irland, om aksept for bruk av mindre alvorlig fysisk avstraffelse mot barn, og deres mening om lærere burde melde dette til barnevernet. Forskerne brukte en vignettstudie med en case med et barn på syv år. Landene har alle forbud mot vold mot barn i dag, men ulike velferdsstater, barnevern og forbudet kom på ulike tidspunkt. Sist ute var Irland, der forbudet kom i 2015.

Totalt var det 73,8 % som ikke aksepterte voldsbruken i casen, mens 57,3 % mente skolen burde melde til barnevernet. Norge hadde høyest andel som ikke aksepterte volden, mens Spania hadde høyest andel som aksepterte. Forskerne mente ulikhetene både bunnet i at Norge var tidlig ute med et forbud mot vold sammenlignet med Spania, og at det er kulturelle ulikheter ved landenes forståelse av autoritet i barneoppdragelsen. Det overrasket forskerne at det var små forskjeller mellom landene i spørsmålet om skolen burde melde, da dette ikke gjenspeilet ulikhetene om aksept for bruk av vold. Videre var det ikke var så høy kongruens mellom å ikke akseptere volden og å melde som var en av hypotesene i forkant. Mulige årsaker til funnene kunne være at informantene mente at volden ikke var alvorlig nok, at de ikke kjente godt nok til de offentliges meldeplikt, eller at tilliten til landets barnevern ikke var god nok. Å undersøke folks meninger om vold mot barn og sette det i sammenheng med

landets lovverk og omfang av vold kan gi et bredere bilde av vold mot barn i en nasjon (Burns et al, 2021).

I 2022 kom det i alt 49.778 meldinger til Norges barneverntjenester. Innenfor kategoriene vold i hjemmet/barn vitne til vold i nære relasjoner, barnet utsatt for vanskjøtsel, fysisk mishandling og psykisk mishandling var det registrert totalt 19.315 meldinger. En betraktelig andel av barnevernssakene har vold som en del av bekymringen, følgelig jobber barnevernet mye med vold (SSB, 2022).

3.3. Teoretiske perspektiver på vold

Følgende tre teoretiske perspektiver viser ulike måter å tilnærme seg vold på:

Forskningsperspektiv, her vil man forsøke å analysere, identifisere og beskrive ulike former for vold i samfunnet, eksempelvis ved å se på vold som et kulturelt fenomen. Man kan også undersøke omfang av vold i et samfunn. I dette perspektivet må man operasjonalisere hva vold er, for at de som er med i studien skal forstå. Denne operasjonaliseringen vil ofte gå utover det strafferettslige perspektivet, da man eksempelvis grundig undersøker utsattes opplevelse av psykisk vold. Fordi operasjonalisering av voldsbegrepet vil være ulik i ulike studier og på tvers av land, kan det være vanskelig å sammenligne studier.

Juridisk perspektiv, avgrensner for hva som er lov og ikke. I barnekonvensjonens artikkel 19 står det at barn skal beskyttes mot alle former for fysisk og psykisk vold. Ved motstrid skal barnekonvensjonen gå foran norsk lov. Videre regulerer straffeloven forhold som kan medføre straff, jeg viser her til avsnittet rettslig grunnlag. De offentliges meldeplikt vil også være en del av det juridiske perspektivet på vold.

Terapeutisk perspektiv, går utover det strafferettslige. For en terapeut i møte med barn som har vært utsatt for vold vil fokus være rettet mot barnets opplevelse av det som har skjedd. Selv om handlingene ikke faller innunder de strafferettslige rammene, kan barnet ha behov for å bearbeide sine traumatiske erfaringer (Mevik et al., 2016, s. 20-22).

3.3. Teoretiske perspektiver på barns medvirkning

Barns medvirkning er et stort og dagsaktuelt tema, eksempelvis ved ny forskrift om medvirkning og tillitsperson, som forventes å tre i kraft i løpet av året. Rapporter, tilsyn og undersøkelser har vist at barns medvirkning i barnevernet ikke ivaretas godt nok. Dette er en av årsakene til årets lov- og forskriftsendringer. Det er utfordrende å gjennomføre barns

medvirkning i praksis, og det er behov for mer kunnskap om hva som skal til for at barnevernet skal lykkes (Barne- og familiedepartementet, 2022, s. 14).

Barnevernet og nemnda er forpliktet til å følge jussen og rettighetene barnet har i saksbehandlingen. I oppgaven har jeg undersøkt om barna har fått medvirke, men også hvordan nemnda har brukt barnets synspunkt og vektet det opp mot andre momenter. Det er derfor relevant å dvele ved hva medvirkning betyr for barn i barnevernet, utover det juridiske rettighetsperspektivet, og hvilke utfall kan det ha for barnet.

Shiers medvirkningstrapp viser gradvis hvordan medvirkning beveger seg fra å uttale seg til å få del i makt og ansvar for beslutninger som angår en selv:

1. Barn lyttes til
2. Barn får støtte til å uttrykke sine meninger
3. Barns synspunkt tas i betraktning
4. Barn involveres i beslutningsprosesser
5. Barn får del i makt og ansvar for beslutninger

Innenfor hvert trappetrinn skal den voksne stille seg tre spørsmål for å gjøre seg selv klar for den prosessen medvirkning er. Spørsmålene skal avklare om det er åpenhet for, anledning til og forpliktelser innenfor den bestemte organisasjon/ situasjon som gjør medvirkning mulig og nødvendig. Shier understreker at alle organisasjoner/ instanser som er forpliktet etter Barnekonvensjonens art. 12 må befinne seg minimum innenfor tredje trappetrinn for å oppfylle konvensjonsbestemmelsen. De to siste trappetrinnene skiller seg fra de første, da den enkelte instans må ta stilling til om barnet skal inkluderes i selve prosessen med beslutningstaking, og også dele makten og ansvaret for beslutningen og utfallet av den. Instansen må vurdere om dette kan ha uheldige utfall for barnet og ta med både fordeler og risikoer ved at barnet blir inkludert på denne måten i utfallet av beslutningene (Havnen et al., 2020, s. 33-34; Shier, 2001, 113-116). Shiers modell er en generell modell for medvirkning, og har ikke særlig fokus på komplekse beslutninger som eksempelvis i barnevernet. Eksemplene i artikkelen fra 2001 er hentet fra organisasjonsarbeid og arbeid med planer eksempelvis i skoleverket.

I barnevernssaker skal barnet medvirke i små og store spørsmål. Relevant for oppgaven er store, komplekse spørsmål med tilhørende store konsekvenser for barnet. Har barnet blitt utsatt for vold, skal barnet fortsatt bo hjemme, hvor mye skal det treffe foreldrene sine dersom det blir en omsorgsovertakelse? I slike spørsmål vil den etiske siden ved at barn får

gjennomslag for meningene sine og ansvar for beslutninger bli tydelig. I tillegg til at alder og modenhet er et viktig moment i nemndas vurderinger, vil barnets rett til beskyttelse mot vold og omsorgssvikt kunne veie tyngst, særlig i voldssaker.

Vårt samfunnsperspektiv på barn som selvstendige aktører i egne liv som både kan og skal uttrykke sine meninger kommer fra barndomssosiologien. Retningen kom som en motvekt til utviklingspsykologien, der barn ble sett på som passivt, sårbart og formbart. En slagside ved det barndomssosiologiske perspektivet er at man kan tillegge barn for mye ansvar i å ytre meninger om tema som er svært vanskelig i livene deres. Videre at man kan se på barn kun som selvstendige individ og ikke ta hensyn til den sosiale og relasjonelle konteksten de er i.

Barns medvirkning har som nevnt mange ulike aspekter. Et avrundende perspektiv er likevel at forskning viser at barn opplever at de har fått deltatt i avgjørelser som angår dem, dersom de har blitt tatt på alvor gjennom å få informasjon, si det de mener, og å ha en opplevelse av å bli lyttet til, til tross for at utfallet ble noe annet enn barnet ønsket (Ruch m.fl. i Aadnanes, 2020, s. 71, 87-88).

3.4. Kunnskapsstatus norsk søk

Jeg delte opp problemstillingen i fire elementer, og valgte søkeord for hvert element. På norsk var søkeordene fylkesnemnd, vold, omsorgsovertakelse og barns medvirkning, og jeg kombinerte søkeordene med analyse. Flere avanserte søk ble gjennomført i Oria, Google Scholar og Idunn med kombinasjoner av de nevnte søkeordene. Jeg fant flere masteroppgaver med dokumentanalyse av fylkesnemndsvedtak, ikke kun med tema vold, men jeg vil vise til oppgaver med relevante tema.

3.4.1. Større prosjekter og undersøkelser

To større relevante undersøkelser har begge tema samvær etter omsorgsovertakelse. Den første er det tidligere nevnte forskningsprosjektet *Samvær etter omsorgsovertakelse* som hadde fire delstudier; en survey, en nettbasert studie, en casestudie og en juridisk studie. Saksansvarlige i barneverntjenester, barn, foreldre, fosterforeldre, tilsynsførere og andre aktører i feltet var informanter i undersøkelsen som både brukte kvalitative og kvantitative metoder. Den juridiske delstudien var en analyse av vedtak og dommer fra nemnd og tingrett. Hovedmålet til prosjektet var å skaffe et kunnskapsgrunnlag om samværspraksis både i barneverntjenestene, nemndene og domstolene. Prosjektet munnet ut i en hovedrapport, *Samvær i praksis*, som ble ferdigstilt i 2023 og den juridiske delrapporten *Samvær etter*

omsorgsovertakelse fra 2021. Det var mange funn i prosjektet, og jeg vil omtale dem som er relevante for oppgaven. I hovedrapporten fant forskerne at praktiseringen av samværsordninger er betydelig mer variert enn det inntrykket som har kommet frem i etterkant av EMD-sakene. Mange barn har mye samvær med foreldre og øvrig familie, og for mange fungerer ordningen godt. Videre formidlet barna i nettstudien (17 barn over 12 år) at det var viktig for dem å ha medvirkning og kontroll over samværsomfanget, og over halvparten av barna opplevde å ha lite innvirkning på egen samværsplan. Samværsplanen lages sammen med barneverntjenesten, og er i en annen fase av barnevernssaken enn min undersøkelse. Videre diskuterte forskerne dilemmaer ved barn under syv års medvirkning i samværsaker, blant annet at samtaler med små barn krever en særskilt kompetanse som må tas på alvor. Barna i studien formidlet at de var fornøyde med samværene per nå, og i liten grad ønsket de seg mer samvær. For de fleste foreldrene var svaret at de klart ønsket mer samvær med barna sine (Gording Stang et.al., 2023, s. 12, 197, 200, 203-205).

Prosjektets juridiske delrapport fra 2021 var den som gjorde meg spesielt nysgjerrig på voldstema. Alvik undersøkte praksis i saker om samvær i vedtak og dommer fra nemnd og tingrett, jeg tar kun med funn fra voldssaker i nemnda. I fire av de 13 undersøkte fylkesnemndssakene ble volden vektlagt både i vurderingen av omsorgsovertakelse og av samværsfastsettelse. I ni av sakene var det usikkert om volden faktisk hadde skjedd, og i disse sakene virket nemnda tilbakeholdne med å ta vold med i vurderingen av om vilkårene i § 4-12, bokstav a), var innfridd. Nemnda argumenterte for omsorgsovertakelse med andre mangler i omsorgen, og Alvik fant at de på den måten omgikk å ta stilling til om volden hadde skjedd. Volden ble ikke lagt til grunn i vurderingen av samvær mellom barna og foreldrene. Alvik stilte spørsmål ved om nemnda håndterer volden på en unnvikende måte, hva skjer videre med vekting av barnets stemme, og hvordan det er for barnet som forteller om vold at dette ikke blir behandlet tilstrekkelig?

Selv om beviskravet i nemnda ikke er som i strafferetten, synes det som at i noen av de undersøkte vedtakene var nemnda tilbakeholdne med å legge til grunn at vold hadde skjedd. Alvik mente at konsekvenser av dette *kunne* være at tilbakeføringsmålet ble opprettholdt i saker der barn ikke bør tilbake til sine foreldre, der de kan ha blitt utsatt for vold, og at samværet ble fastsatt uten å ta høyde for belastningene det kan være for barnet å ha samvær med voldsutøver. Hun stilte spørsmål om tilbakeføring ville blitt satt som mål dersom nemnda hadde vurdert og kommet til at det var sannsynlighetsovervekt for at volden hadde skjedd. Rapporten stiller spørsmål ved om myndighetene beskytter barn tilstrekkelig mot vold og

overgrep (jf. barnekonvensjonen artikkel 19), når nemnda ikke vurderer om volden har skjedd (Alvik, 2021, s. 49-56).

Den andre større undersøkelsen er også tidligere nevnt, fra Gording Stang og Baugerud. Et av kildematerialene var høyesterettsdommer. Utredningen hadde ikke særlig fokus på voldssaker, men siktet på å operasjonalisere barnets beste-vurderingene som skal gjøres i beslutninger om samvær. I utredningen vises til Haugli og at dersom barnet har opplevd alvorlig vold og annen alvorlig omsorgssvikt, vil det ha et særlig behov for beskyttelse og det vil ha betydning for samværsutmåling. I kritikk av en høyesterettsdom som omtales «Jakob-saken» kritiserte flere jurister Høyesterett for å ikke inkludere den omfattende volden barnet ble utsatt for tilstrekkelig i en barnets beste-vurdering. Kritikerne mente at alvorlig vold og overgrep må tillegges betydelig vekt i vurderingene av hva som barnets beste med tanke på samvær med foreldre (Stang & Baugerud, 2018, s. 74-75 og 95-103). I undersøkelsen ble primært høyesterettsdommer undersøkt, dommene har stor grad av rettsskapende betydning til sammenligning med nemndsvedtak som tillegges betraktelig mindre betydning.

Disse to undersøkelsene viser at hvordan rettsinstansene behandler tema vold barnevernssaker, kan ha ulike mulige konsekvenser for de barna det gjelder.

3.4.2. Analyser av vold i fylkesnemndsvedtak

Løvlie og Skivenes analyserte 94 nemndsvedtak om vold, for å finne ut hvordan beslutningene ble begrunnet og hvilke forhold som ble vurdert. De undersøkte også om det var forskjeller i saker med etnisk norske barn og barn med minoritetsbakgrunn. Alle sakene ble vurdert å være innenfor kriteriene til bvl. § 4-12, og de fleste sakene inneholdt flere typer vold, jf. Isdals kategorier. I tre av sakene ble det ikke omsorgsovertakelse. Forskerne fant at det i de 47 sakene med etniske minoritetsfamilier var høyere forekomst av grov fysisk vold, og at kultur i sammenheng med volden ble nevnt i 27 av disse sakene.

I 53 av sakene benektet eller trivialiserte foreldrene volden, dette skjedde oftere i saker med grov fysisk vold. Foreldrene tilsto ikke fullstendig at volden hadde skjedd i noen av sakene. I 34 av sakene anerkjente/ bekreftet foreldrene helt eller delvis situasjoner eller forhold som omhandlet vold. At foreldre ga barnet skylden for situasjonen familien var i, forekom i 20 av sakene. I sakene med etniske minoritetsfamilier var det flere som benektet volden enn i de etnisk norske. Kun i en tredjedel av sakene fant forskerne at nemnda delvis anerkjente foreldrenes historie, forskernes inntrykk var at foreldre fikk komme frem med sin versjon av historien, men at nemnda trodde på barnets historie.

I 68 av sakene kom barnets stemme frem, enten oppsummert, parafrasert eller i sitater. For det meste handlet utsagnene om barna ville bo hjemme eller flytte. Barnets medvirkning fremkom tydeligere i saker med etniske minoritetsbarn. Forskerne er usikre på årsaken til dette, men en mulighet kan være at nemnda var mer usikre på faktum i saken grunnet det kulturelle og religiøse aspektet, derfor ble barnets stemme viktigere å få frem.

I bevisførselen så forskerne særlig tre forhold som ble vektlagt: konsekvenser for barna, mulig endringspotensial hos foreldrene og foreldrenes omsorgsevne. Konsekvenser for barna ble tillagt mer vekt i de etnisk norske sakene. Forskerne fant at nemnda brukte logisk argumentasjon hvor de kombinerte de tre nevnte forhold samt skyld påført barnet, benektelse og barnets opplevelse av volden. Videre la nemnda vekt på barnets fremtidsutsikter og kunnskap om hvordan det påvirker barn å vokse opp i et voldelig hjem. En av studiens konklusjoner er at den ikke underbygger at nemnda behandler etnisk norske og etniske minoritetsfamilier ulikt, slik det kan komme beskyldninger om blant annet i media. Forskerne har ikke sammenlignende studier fra andre land, men går ut fra at i eksempelvis USA vil barnevernets aksept for vold fra foreldre skille seg ut fra i Norge, ut fra at det i USA er lov å slå barn som et ledd i oppdragelsen (Løvlie & Skivenes, 2021).

I rapporten *Akutt – for hvem?* undersøkte forskere akuttarbeid i barnevernet. En del av rapporten var gjennomgang av akuttvedtak og klagebehandling av akuttvedtak fra fylkesnemnder. Vedtakenes juridiske vurderinger var ulike fra min undersøkelse, da nemnda skulle ta stilling til akuttbestemmelsene i loven og ikke omsorgsovertakelse. Relevant for min undersøkelse er likevel funn fra voldssakene, totalt 13 vedtak.

Forskerne fant at nemnda vektla bakgrunnen for at volden hadde skjedd. Der akuttvedtaket ble opprettholdt, hadde volden skjedd som et resultat av foreldrenes emosjonelle tilstand, og volden kunne skje på bakgrunn av dagligdagse bagateller. I flere saker vurderte nemnda at vold i oppdragelsesøyemed, dersom den ble praktisert noenlunde forutsigbart og foreldrene også viste kjærlighet og omsorg for barna, ikke utgjorde en like stor fare for barnas helse og utvikling som der volden var uforutsigbar og knyttet til foreldrenes personlighetsavvik og emosjonelle utfordringer. Fem av 13 vedtak ble opphevet, og de gjaldt oppdragervold. Det var imidlertid variasjoner og nyanser i nemndas vurderinger knyttet til oppdragervold og hvilken vekt dette skulle få for nemndas avgjørelse. Flere momenter ble vurdert og vektlagt, som om barna viste frykt for sine foreldre opp mot belastningen for barnet ved en akutt flytting. Om foreldrene hadde brukt vold i mangel av andre verktøy og at de ikke hadde forstått at det var skadelig, vurderte nemnda at det ikke oppfylte kravet til hjemmel for akutt plassering. Dersom

barnet selv uttalte at det ikke ville hjem, eller at det var redd for foreldrene sine, ble vedtaket derimot opprettholdt selv om det var omtalt som oppdragervold.

Foreldrenes erkjennelse av volden og betydningen av kultur i erkjennelsen var tema i flere saker. Også her var det variasjoner. I noen saker vurderte nemnda at foreldrenes manglende erkjennelse gjorde at akuttvedtaket måtte opprettholdes, mens i andre saker ble vedtaket opphevet og nemnda mente at foreldrenes manglende erkjennelse ikke var ensbetydende med at hjelpetiltak ikke ville fungere. Derimot stilte manglende erkjennelse større krav til barneverntjenesten i deres arbeid. I noen saker der foreldrene hadde innvandrerbakgrunn vektla nemnda kulturens betydning for erkjennelse, og vurderte at foreldrene ville miste ansikt og ære med å erkjenne volden, og at dette var vanlig i mange kulturer (Storhaug et.al., 2020, s. 81-84).

3.4.3. Analyser av barns medvirkning i fylkesnemndsvedtak

Jeg fant flere undersøkelser og masteroppgaver med analyse av barnets medvirkning i nemndsvedtak enn tema vold. Gerds-Andresen og Hansen gjennomgikk 108 vedtak. De fant at for større barn, ungdommer fra 13 år, tillta nemnda barnets uttalelser stor vekt. Studien stilte imidlertid spørsmål ved nemndas tilrettelegging for barns medvirkning. Et funn var at barn under syv år eller barn med funksjonsnedsettelse som påvirket språklig fungering ikke ble gitt anledning til å bli hørt. Videre stilte studien spørsmål ved kvaliteten på nemndas vurdering av barnets modenhet, samt nemndas reelle vekting av barnets stemme.

Vurderingsgrunnlaget fremsto i mange av sakene kun basert på barnets alder, og ikke konkrete vurderinger knyttet til det enkeltes barns fungering, modenhet og andre særlige forhold (Gerds-Andresen & Hansen, 2020, s. 258, 261-263). Et sammenfallende funn fant Pedersen i sin masteroppgave, at vektingen av barnets uttalelser hang sammen med barnets alder. Videre at hvor konsekvente uttalelsene hadde vært, og hvor lenge barnet hadde uttrykt dem, fikk stor betydning for hvilken vekt uttalelsene fikk (Pedersen, 2014, s. 39). At alder hadde stor betydning for vektingen av barnets uttalelser fant også Ygemar i sin masteroppgave (Ygemar, 2017 s. 50).

Alviks nevnte undersøkelse fra 2021 støtter funnet om at barn under syv år ikke blir hørt tilstrekkelig. I Angelsens masteroppgave ble 82 vedtak fra 2011-2015 gjennomgått, og barna ble hørt i 73 % av sakene totalt sett. I de fleste sakene som gjaldt barn under syv år fremgikk ikke barnets mening. Det var forskjell i sakene fra 2011 og 2015, prosentandel barn som ble hørt i egen sak steg med årene (Angelsen, 2016, s. 29-30, 39). En annen masteroppgave

gjorde lignende funn for barna under syv år (Berg-Johansen, 2021, s.62). Jeg mener det er bekymringsfullt at aldersgrensen i barnevernlovens § 6-3, første ledd kan se ut til å ha laget såkalte skranker for når barn skal medvirke, til tross for at § 1-4 ikke nevner alder.

I Opheims masteroppgave fant hun at barnets synspunkt ble vurdert ut fra hvor pålitelig barnet fremsto. Videre at vektingen av barnets stemme ble påvirket av om nemnda og barnet var enige (Opheim, 2020, s. 3). Det siste fant også Nielsen i sin masteroppgave. I de 11 vedtakene hun studerte var barnas mulighet til å medvirke begrenset (Nielsen, 2021, s. 1)

Dahlslett fant at den overordnede holdningen til nemnda var at barnets medvirkning var viktig. Likevel var praksisen varierende, og graden av medvirkning syntes å avhenge av nemndas skjønnsmessige vurderinger av hva medvirkning innebærer (Dahlslett, 2020, s. 64).

Gjertsen undersøkte blant annet fylkesnemndas barnesyn gjennom nemndsvedtak, tingrettsdommer og intervjuer med dommere. Et funn var at barnesynet i sakene var preget av et beskyttelses- og sårbarhetsperspektiv, fremfor at barna fremsto som kompetente aktører eller aktive rettssubjekter (Gjertsen, 2009, s. 2).

3.4.4. Oppsummering av norsk søk og mine refleksjoner

I arbeid med voldssaker i praksis så jeg at det ofte ikke var samsvar mellom foreldrenes og barnas historier om hva som hadde skjedd i familien. Denne undersøkelsen kan sette barns medvirkning spissen, sett i lys av funn fra litteratursøket. Eksempelvis, dersom barnets historie ikke er den samme som den nemnda legger til grunn vil jeg kanskje se at det påvirker hvordan barnets stemme kommer frem og vektes i vedtaket. Et annet eksempel er dersom det er ulike versjoner fra partene i saken. Min undersøkelse kan belyse nærmere hvordan de vanskelige vurderingene gjøres i voldssaker og hvilken betydning og vekt barnets stemme får.

3.5. Kunnskapsstatus internasjonalt søk

Jeg brukte følgende engelske søkeord ut fra elementene i problemstillingen: the county board OR child protection service OR the county committee of social affairs, violence OR domestic violence, care order og child participation. Disse brukte jeg i ulike kombinasjoner i søk i Oria, Google scholar, Idunn, Eric, Psyc INFO, Norart og Academic search complete. Jeg søkte også på søkeordene forvaltningsdomstolene, socialtjänsten AND vald i Swemed +, som er de svenske og danske domstolene/ domstollignende organ.

En finsk undersøkelse fra 2017 gjennomgikk 36 rettsavgjørelser om omsorgsovertakelser. I Finland avgjøres de fleste omsorgsovertakelser av barneverntjenesten med samtykke fra

partene. Barn får partsrettigheter ved 12 år. Sakene der partene ikke samtykker behandles i det ordinære rettssystemet. Sakene avgjøres i hovedsak ut fra skriftlig dokumentasjon og ikke ved supplement fra vitner, som vi gjør i Norge. Tidligere finske undersøkelser av vedtak om omsorgsovertakelser har vist at barn uten partsrettigheter sjelden høres, og om de høres dokumenteres det i liten grad i vedtaket. Undersøkelsen fra 2017 viste at barnet hørtes direkte og at deres uttalelser ble dokumentert i for barn over 12 år. For barn under 12 år var dette stort sett fraværende. Hvordan barnets uttalelser ble gjengitt varierte, men det var en overvekt av minimale fremfor utdypende beskrivelser. I de fleste sakene var uttalelsene stort sett begrenset til om barnet var enig eller uenig i omsorgsovertakelsen. Fagfolks oppfatninger av hva barnet mente fikk stor plass i rettsavgjørelsene. Forskerne konkluderte med at praksis ikke var i tråd med verken det finske lovverket eller Barnekonvensjonen (Pösö & Enroos, 2017, s. 738-749).

I 2015 undersøkte forskere hva saksbehandlere i Norge, England, Finland og California (USA) la i barns medvirkning, og hvordan de involverte barn i saker om omsorgsovertakelser. 772 saksbehandlere svarte på en case-studie, hvor de ble presentert for to caser. Casene inneholdt like saksopplysninger, men i den ene casen var barnet fem år og i den andre 11 år. Saksbehandlerne ble spurt om, når og hvordan de ville snakke med barnet. Omtrent 75 % av saksbehandlerne ville snakket med 5-åringen tidlig i prosessen, mens signifikant flere svarte det når det gjaldt 11-åringen. Det var minst forskjell i svarene fra de amerikanske saksbehandlerne når det gjaldt alder, og størst fra de finske. Funnet som overrasket forskerne mest var de norske svarene sett i sammenheng med vårt tydelige lovverk om barnets rett til informasjon for å kunne medvirke. De norske saksbehandlerne var opptatt av barnets ønsker, følelser og behov, men ikke like opptatt av å gi barnet informasjon.

De finske svarene skilte tydelig på alder, mens de ga mer uttrykk for å være opptatt av å gi informasjon. I England var alder ikke en så tydelig faktor, men saksbehandlerne skilte seg ut ved å ikke vektlegge å forsøke finne barnets ønsker, følelser og behov. En forklaring på dette kan være at saksbehandlerne kjente barnet godt, da det i det engelske systemet vil gå mange år før en omsorgsovertakelse. En annen forklaring var mangel på kompetanse og tid til å høre barnet.

I California var saksbehandlerne mer opptatt av at barnet skulle gi faktainformasjon i saken enn i de andre landene. Dette ble forklart ved det amerikanske systemet, der barnevernet skal snakke med «offeret» i omsorgssviktsakene for sikre faktagrunnlaget i saken. USA var saksbehandlerne mindre opptatt av å involvere barnet i beslutningene enn i de andre landene (Berrick et al., 2015, s. 132-138).

Barnevernssystemene er ulike på tvers av land. Eksempelvis er det amerikanske barnevernet kategorisert som et *child protection system*, i stor grad risikoorientert, mens det norske og finske et *family service system* (ibid.). Det er også ulikt hvor lang tid prosessen om omsorgsovertakelse tar. Disse faktorene må tas med når man henter resultat fra andre land, men som disse to undersøkelsene viser, er også likheter knyttet til hvordan barnevernsbarns medvirkning blir håndtert.

3.6. Vurdering av kunnskapsstatus

Kunnskapsstatusen viser først og fremst forskning på skriftlige dokumenter, som har metodiske likheter med min undersøkelse. En dokumentanalyse kan gjøres på ulike måter, og ikke alle har kalt metoden dokumentanalyse. Noen av undersøkelsene hadde et stort datagrunnlag og påfølgende kvantitativ analyse. Der blir fokus annerledes enn ved å undersøke formuleringene i dokumentene slik jeg har gjort. Andre undersøkelser hadde både kvantitative oppsummeringer og en kvalitativ analyse.

En mangel ved kunnskapsstatusen er at de i liten grad belyser barna i sakenes eget syn på medvirkning og vold. Forskning viser lite om hvordan barn opplever å vokse opp med vold i familien, selv om enkelthistoriene er mange.

4. Metode

4.1. Metodevalg og vitenskapsteoretisk tilnærming

4.1.1. Kvalitativ metode

For å belyse problemstillingen har jeg gjort en dokumentanalyse med tematisk analytisk tilnærming av et utvalg nemndsvedtak med vold som hovedtema. Fokus i vedtakene har først og fremst vært på nemndas vurdering, jeg har prøvd å finne nemndas syn og holdninger om vold, samt hvordan barnets medvirkning dokumenteres og vektet i teksten. Jeg har gjort en kvalitativ analyse, da jeg har prøvd å forstå og analysere innholdet i vedtakene (Malterud, 2017, s. 31-33).

4.1.2. Vitenskapsteoretisk tilnærming

Det vitenskapsteoretiske utgangspunktet er hermeneutikk, jeg har forsøkt å forstå og fortolke vedtakene. Hermeneutikken kalles *den forstående metode*, der forskeren selv med sine fordommer og forståelseshorisont er en vesentlig del. Nils Gilje skriver:

Det hermeneutiske tolkningsarbeidet tar sikte på å avdekke ein underliggende samanheng eller djupare meining i handlingar, tekstar, kunstverk, historiske kjelder og liknande kulturuttrykk [...]. (Gilje i Bratberg, 2021, s. 21)

I følge Gadamer er vår forståelseshorisont en helhet av vår ikke bevisste forforståelse og fordommer, sett i lys av vår historiske tilhørighet. Uten vår forståelseshorisont ville vi ikke hatt grunnlag for å forstå. Gadamer er opptatt av vår felles forståelseshorisont som mennesker innenfor bestemte historiske og kulturelle tidsrammer / tidsepoker, og ikke de individuelle fordommer mennesker har.

I arbeid med å forstå og fortolke tekst, forklarer Gadamer at forskeren beveger seg mellom sin egen forståelseshorisont og horisonten for de data hun prøver å forstå. I prosessen vil forskerens forståelse endres, utdypes, og ny mening vil oppstå. Dette blir kalt den *hermeneutiske sirkel/ spiral*. Spiral kan være et mer dekkende begrep enn sirkel, da man beveger seg videre og ikke tilbake til utgangspunktet, når man fortolker data. Forskeren beveger seg innenfor de ulike horisontene, og mellom helhet og del i det hun forsøker å fortolke. I forskerens møte med teksten vil forskerens forståelse endre seg. Historisk var hermeneutikken rettet mot tekstfortolkning, men har i nyere tid utviklet seg til å fortolke og

forstå andre uttrykksformer i en videre forstand og med innslag av andre vitenskapsteoretiske retninger som fenomenologi. Teksthermeneutikk er det relevante i denne oppgaven.

Ricoeur fremhever at språklige ytringer i samtaler skiller seg fra ytringer i tekst ved at de språklige ytringene i teksten blir fastholdt i skriften. Når teksten foreligger, kan vi som forskere tilegne oss tekstens mening, den er åpen for at vi kan forstå den på nye måter enn det som var forfatterens opprinnelige mening. Teksten står på egne ben, er autonom, og i seg selv meningsbærende (Thomassen, 2006, s. 86-93 og s.157-167).

En utdyping av Gadammers forståelseshorisont er forskerens heurstikker, som relevant for hvordan hun tolker teksten. Heurstikker er forskerens antagelser basert på egen erfaring. Erfaringene kan være fra hverdagslige, akademiske, politiske eller kjennskap fra litteratur og gi noen referanser til forskeren som hun trenger for å forstå teksten og tolke hvor forfatteren av teksten står. Heurstikker kan også være forskerens antakelser om ideer hos forfatteren, altså forforståelse (Bratberg, 2021, s. 22-23). Som barnevernsarbeider og som privatperson har jeg med meg meninger, antakelser, kunnskap som former meg i analysen jeg har gjort. Dette blir omhandlet i kapittel 4.4.

4.1.3. Dokumentanalyse

I et dokument har vi et materielt objekt som er utformet av noen av en spesifikk grunn, og som fungerer som en forbindelse til verden utenfor seg selv. (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 15)

Dokumenter kommer i mange ulike utgaver og er tilgjengelig fra forskjellige steder. Det fins et omfang av analyser, som Asdal og Reinertsen og Bratberg viser til i sine bøker om dokument- og tekstanalyse. Bratberg kritiserer generelle metodelærebøker for å gi lite metodisk støtte til dokument- og tekstanalyser, og mener dette kan gjøre det vanskelig å ettergå analyser og vurdere gyldighet av tolkninger. Å analysere tekst og et transkribert intervju er ulikt. I et intervju kan bore i svarene man får, mens teksten er ferdig og klar for tolkning. I tekstanalyse har ikke forskeren tatt del i arbeidet som førte til teksten, i mitt tilfelle nemndsbehandlingen. Ved analyser av intervjuer man har vært med på, er man en del av dokumentets kontekst.

Men hva i teksten skal forskeren tolke? Å tolke intensjonen i teksten vil være en mer klassisk form for hermeneutikk, men dersom man beveger seg innom tekstens kontekst, hvem mottaker er og tekstens betydning for mottaker, kan et bredere perspektiv være hjelpsomt.

Bratberg viser til Bergström og Boréus' ulike tolkningsstrategier, fire grunnposisjoner for å hjelpe forskeren til å finne ut hva man egentlig søker svar på ved tekstanalyser:

1. forskeren selv
2. avsenderen
3. mottageren
4. meningsfellesskapet / diskursen som teksten knytter an til

De to første vil være mest i tråd med klassisk hermeneutisk perspektiv og rette fokus mot forskerens forforståelse og tolkning, mens de to siste vil også måtte ha et historisk perspektiv og rette oppmerksomhet mot tekstens kontekst. De fire grunnposisjonene er ikke helt atskilte, og man vil bevege seg mellom dem. For meg har de to første og den fjerde grunnposisjonen vært mest aktuell, ved å undersøke nemndas meningsfellesskap, nemnda som en avsender av tekst. Jeg som forsker har med meg min egen forståelseshorisont og forforståelse. Vedtaket er først og fremst rettet mot familien det handler om, samtidig er det også sentralt for barneverntjenesten i sitt videre arbeid med familien. (Bratberg, 2021, s. 19-21).

Innenfor grunnposisjon fire, meningsfellesskapet/diskursen vil konteksting være aktuelt. Ved dokumentanalyse er en det en anbefalt strategi å sette seg inn i hvilken sammenheng og kontekst dokumentet er skrevet innenfor. Historie, tidsperiode og politisk situasjon vil også være viktige elementer, de samfunnsmessige rammene som danner tekstens kontekst (Asdahl & Reinertsen, 2020, s. 116-118). Konteksting i min undersøkelse har blant annet vært lover, forskrifter, forarbeider og historie for lovbestemmelser og føringer fra EMD og HR.

4.1.4. Tematisk analytisk tilnærming

Analysen har hatt en tematisk tilnærming. Jeg har brukt Braun og Clarkes artikkel fra 2006 om tematisk analyse i psykologisk forskning samt Johannessen et.al som supplement.

Trinnene i en tematisk analyse er utførlig beskrevet i Braun og Clarke, kort fortalt er den delt inn i følgende seks steg:

1. Gjøre seg kjent med datamaterialet, ta grundige notater
2. Kode materialet for første gang. Her skal man kode så mange potensielle mønster/tema som mulig, og samle data innenfor kodene.
3. Samle og sortere kodene i potensielle overordnede tema
4. Gjennomgå temaene, og undersøk om de passer til de kodede utdragene. Lag gjerne tematisk(e) kart

5. Definer og lag navn til temaene
6. Skriv rapporten

Jeg har gått gjennom de ulike stegene, og vil i det følgende beskrive fremgangsmåten min. Først skal jeg beskrive hvordan jeg gjorde utvalget som førte til mitt datagrunnlag.

Min analyse har vært teoridrevet, da jeg har samlet inn data på bakgrunn av et valgt tema og med utvalgskriterier jeg selv har satt for at datagrunnlaget skulle bli så relevant som mulig. Videre mener jeg analysen har vært både semantisk og latent, da jeg har identifisert tema som var tydelige og eksplisitte, men jeg har også sett etter underliggende antakelser nemnda kan ha som har formet det semantiske innholdet. (Braun & Clarke, 2006, s. 83-87).

4.2 Innsamling og utvalg av data

Datainnsamlingen ble et utvalg av publiserte, anonymiserte nemndsvedtak på Lovdata.no. Hensikten min var å undersøke nemnda som organ og enhet. Vedtakene er i utgangspunktet sekundærdata / foreliggende data, da jeg ikke har samlet dem inn/nedskrevet dem selv. Fordeler med foreliggende data er at de er lett tilgjengelig, og at de er etablert uavhengig av forskerens medvirkning (Thagaard, 2018, s. 53). Utvalget mitt er likevel ikke uavhengig av min medvirkning, slik jeg nå vil vise til. Jeg har aktivt oppsøkt vedtakene i Lovdata Pro, en tilleggstjeneste i Lovdata. Dette blir annerledes enn å eksempelvis bruke en NOU, som ligger enkelt tilgjengelig for alle på internett. Man kan derfor stille spørsmål ved om vedtakene for meg i min undersøkelse er rene sekundærdata. Jeg har landet på at det er en blanding av sekundær- og primærdata.

Fylkesnemndsvedtak er skrevet av førstehåndskilder, det vil si nemndsleder som var til stede under nemndsbehandlingen. Jacobsen fremhever at man må være kritisk til kilden i dokumentanalyser. I mitt tilfelle er nemnda en rettslignende instans hvis virke er bestemt og styrt av lover og forskrifter. Nemnda har også rettsinstanser over seg som kan overprøve deres vedtak. Jeg argumenterer derfor for at man kan stole på nemnda som kilde i så måte at publisert informasjon er nemndas gjengivelse av innholdet i fylkesnemndsbehandlingen.

De publiserte vedtakene på Lovdata er et utvalg av alle vedtak som blir fattet, ca. 20 % av vedtakene skal publiseres. Nemndene har selv rapportert at grunnet personvern og tidspress blir ikke antallet vedtak som publiseres så høyt som 20 %. Her er også regionale forskjeller, alle landets nemnder vil ikke være like mye representert (Storhaug et.al., 2020, s. 32).

Årsrapporten fra nemnda i 2021 viste at ca. 18 % av vedtak og klager over vedtak ble sendt

Lovdata for publisering (Fylkesnemndene, 2022). Dette gjelder alle vedtak og klager etter tvangsparagrafene i barnevernloven, ikke kun bvl. av 1992 § 4-12.

Vedtakene må ses på som offentlige og institusjonelle kilder, selv om nemnda har tre medlemmer som kan ha ulike meninger og vurderinger. Nemndsmedlemmene skal skrive under på vedtaket. Avgjørelsen treffes ved stemmeflertall, og om stemmene står likt utgjør rettslederens (nemndsleder) stemme utslaget (barnevernloven, § 7-19 og tvisteloven § 19-3). Jeg har med dette argumentert for at nemnda som kilde er av god kvalitet, og en troverdig kilde å bruke i en dokumentanalyse (Jacobsen, 2015, s. 177-194).

Et publisert vedtak er anonymisert og inneholder ikke personopplysninger som geografiske opplysninger om fødested, bosted, landopprinnelse, kulturell eller religiøs bakgrunn eller annet som kan avsløre identitet. Kjønn, alder og hvilken nemnd står i vedtakene. Det kan derfor være en liten sjanse for indirekte identifiserende opplysninger, da måtte det vært en sak jeg kjenner fra før. Dette har ikke vært tilfelle. For å være helt sikker tok jeg kontakt med Sikt på telefon, og de bekreftet at det ikke var nødvendig å melde prosjektet mitt for vurdering (Sikt, 2023). Selv om personopplysningene er tatt bort, fremstår vedtaket for meg som et personlig dokument da det inneholder opplysninger om en families liv, ofte over flere år. Dette har jeg hatt med meg i min etiske bevissthet rundt å jobbe med denne type dokument.

I arbeidet med kunnskapsstatusen leste jeg andre masteroppgaver med vedtaksanalyse. Antall vedtak varierte, men de fleste hadde omtrent 10 vedtak. Utvelgelsen av data startet allerede ved at kun et utvalg vedtak publiseres. Dette vil ha betydning for validitet av data, som jeg kommer tilbake til mot slutten av dette kapittelet.

4.2.2. Søk på Lovdata og avgrensning av vedtak

Jeg gjorde et strategisk utvalg av vedtak med særlig relevante egenskaper for problemstillingen. På forhånd hadde jeg bestemt noen kategorier jeg ønsket at utvalget skulle inneholde, inklusjonskriterier:

- Tidsrom 2020-2022
- Vold som hovedtema/problematikk
- Variasjon i alder, kjønn og etnisk bakgrunn
- Variasjon i hvordan barnet hadde medvirket i nemndsbehandlingen
- Variasjon fra de ulike nemndene i landet.

Jeg utførte i oktober 2022 tre søk etter vedtak på Lovdata. Søkeordene var *vald, *vold og *omsorgsovertakelse, søkene hadde ulike kombinasjoner av ordene og årstallene fra 202 til 2022. Det første søket ga 115 treff, det andre søket ga 116 treff og det siste ga 11 treff. Etter søkene hadde jeg en lang liste med vedtak, og gjorde så flere avgrensninger. I hvert vedtak søkte jeg etter ordet vald /vold, for å se hvor mange ganger ordet var brukt og dermed få et inntrykk av om det var et betydelig tema. Vedtakene med få eller ingen treff tok jeg bort.

Videre tok jeg bort følgende:

- Saker etter barnevernloven av 1992 §§ 4-19 og 4-21
- Saker der foreldre hadde samtykket til omsorgsovertakelsen og behandlingen i nemnda var forenklet
- Saker etter §§ 4-24, 4-26 og 4-6 første og andre ledd, § 4-8 samt klager

Denne avgrensningen gjorde jeg fordi jeg skulle undersøke omsorgsovertakelser, og ønsket at nemndas vurderinger skulle ha så likt rettslig grunnlag som mulig.

Jeg avgrenset videre mot ungdom med egne partsrettigheter, fordi jeg ønsket at barnets medvirkning i sakene skulle være mest mulig likt utført. Videre vil vektingen av barnets mening stille seg annerledes når det er part på lik linje med foreldrene. I barnevernsloven § 12-3 står at barn som har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder får partsrettigheter. Nemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter dersom hensynet til barnet tilsier det. Et barn med partsrettigheter har krav på egen advokat og på å være til stede under hele forhandlingen.

4.2.3. Utvalg etter avgrensning

Etter de nevnte avgrensningene endte jeg opp med 13 vedtak. Jeg delte inn vedtakene inn i tre alderskategorier. Siden litteratursøket mitt viste at barn under syv år i liten grad fikk medvirke i nemnda, ble det kategori en. Kategori to er 6-13 år og kategori tre er 12-15 år. I vedtak med flere søsken plasserte jeg vedtaket innenfor kategorien de fleste barna var, og jeg talte antall barn i vedtakene der det var flere. Jeg ga vedtakene navn som 1.1., 1.2. og så videre, det første tallet viser hvilken alderskategori vedtaket tilhører, slik at jeg enkelt kunne se det når jeg jobbet med analysen. Jeg bruker også navnene når jeg omtaler vedtakene i kapittel fire. Selv om jeg avgrenset mot ungdom med partsrettigheter, hadde to av vedtakene et av søsken med partsrettigheter. Jeg tok med vedtakene, men har ikke hatt mye fokus på vurderingene om det eldste barnet. Som tabellen under viser, ble vedtakene fattet i forskjellige nemnder i landet.

Tabell 1, viser hvordan utvalget ble fordelt på alder og nemnder.

Kategori etter alder på barna	Antall vedtak	Antall barn totalt	Antall nemnder representert
1: Under 7 år	Fem	Åtte	Fem
2: 6 - 13 år	Fire	15	Fire
3: 12 - 15 år	Fire	Fem	Tre

4.3 Analysen

Valg av metode for analysen ble klart for meg underveis gjennom ulike metoder jeg leste om. Johannessen et.al's beskrivelse av tematisk analyse viste meg at dette var en egnet metode. De beskriver at målet med tematisk analyse er å lete etter tema i datagrunnlaget, og gruppere tema i kategorier som til sammen svarer på problemstillingen i undersøkelsen. Et tema er en gruppering av data med viktige fellestrekk.

Jeg leste først gjennom alle vedtakene og tok grundige notater. Formålet var å bli kjent med vedtakene og barna. Jeg lagde et felles oversiktsark med notatene til hvert vedtak, samt at jeg også skrev ned mine umiddelbare tanker og assosiasjoner som kom opp ved første gjennomlesning. Jeg prøvde å være så åpen som mulig om hvilke tanker jeg skrev ned, de var ikke nødvendigvis direkte knyttet til problemstillingen. Dette er den første fasen i tematisk analyse, jf. Braun og Clarke, å gjøre seg kjent med egne data. Det gjorde sterkt inntrykk på meg å lese vedtakene, og jeg måtte bruke god tid for å klare å ta inn all informasjonen og notere uten å bli for følelsesmessig påvirket.

Jeg gikk videre med å kode av materialet. Ut fra notatene lagde jeg en grovsortering av vedtakene i et Excel-skjema. Skjema hadde mange kategorier som jeg valgte ut fra å kunne besvare problemstilling og forskningsspørsmål, samt notatene jeg hadde hvor kategorier som fremsto relevante ble tydelige. Eksempler på kategorier var alder, kjønn, type vold ut fra Per Isdals fem voldskategorier, etnisk bakgrunn, om barnet hadde blitt hørt og hvordan, hjemmel for omsorgsovertakelsen, om oppdragervold var tematisert, om foreldre var anmeldt og om det var straffesak, om foreldrene erkjente volden. Noen av kategoriene ble besvart med ja / nei, andre krevde at jeg skrev et kort notat i skjema. For å kunne svare på kategoriene og fylle ut skjema, gikk jeg tilbake i notatene og i vedtakene flere ganger.

Videre lagde jeg tre tabeller hvor jeg delte inn kategoriene. En tabell for bakgrunnsinformasjon, en for medvirkning og en for vold. Her delte jeg opp de foreløpige kategoriene jeg hadde *skåret* sakene i, lagde koder og talte hvor mange barn og hvor mange vedtak de ulike kategoriene gjaldt, for å se meg ut noen mønstre. Noen av kategoriene var aktuelle for flere tabeller. Dette beskrives av Braun og Clarke som den andre fasen i tematisk analyse, å kode materialet for første gang og være åpen for så mange koder/ kategorier som mulig da man ikke vet hva som blir mest relevant for analysen. Å kode kan beskrives som å fremheve og sette ord på viktige poenger i dataene.

Jeg leste så alle vedtakene om igjen, og lagde et detaljert oppsummeringsark for hvert vedtak, hvor jeg sammenfattet og videreutviklet notatene mine fra første gjennomlesning. Jeg bestemte meg for å dele kodene inn i problemstillingens to hovedkategorier, vold og medvirkning. I andre gjennomlesning hadde jeg de to kategoriene samt problemstilling og forskningsspørsmål aktivt med meg, og så spesifikt etter formuleringer og utdrag, som jeg skrev inn i oppsummeringsarket vedtaket. Jeg kodet ikke utdragene mens jeg leste, det kunne jeg med fordel gjort for å gjøre prosessen mer effektiv. Det var interessant å lese vedtakene igjen, jeg merket at jeg hadde mindre følelser knyttet til volden og omsorgssvikten barna hadde blitt utsatt for. Jeg ble ikke like berørt, men hadde et mer analytisk blikk på selve innholdet i teksten.

Jeg fant at jeg hadde for få poeng og koder innenfor tema medvirkning, og at jeg ikke lest vurderingene om samvær nøye nok. Innenfor samværvurderingen var barnets synspunkt ofte vektet i større grad enn i spørsmålet om omsorgsovertakelsen. Jeg delte tema medvirkning inn i to deltema, omsorgsovertakelsen og samvær.

Den andre og tredje fasen i analysen gikk noe inn i hverandre, da jeg kategoriserte kodene inn i hovedtema før jeg hadde sortert og kodet ferdig utdragene fra vedtakene. I den tredje fasen skal man sortere kodene inn i mer overordnede kategorier/ temaer. Jeg skrev først ned overordnede tema og undertema som gikk igjen i flere vedtak. Videre sorterte jeg utdragene fra vedtakene inn under hoved- og undertema. Ut fra denne teksten lagde jeg to tematiske kart, et for vold og et for medvirkning. Tematiske kart er anbefalt for å visualisere temaene og se om man kan slå tema sammen eller ta noen bort, samt å se sammenhengen mellom temaene. Jeg reviderte de tematiske kartene til å bli mindre omfattende, i tråd med fase fire i Braun og Clarkes beskrivelse. Kartene hjalp meg å definere og navngi tema jeg ville skrive ut i resultat- og analysekapittelet, som er fase fem. Innenfor vold landet jeg på tre tema med undertema. Innenfor medvirkning er det to tema med undertema.

Sjette og siste fase er å skrive rapporten, og jeg viser til oppgavens kapittel fem, resultat og analyse (Braun og Clarke, 2006, s. 87-93; Johannessen et al., 2018, s. 279-303).

4.4 Forståelseshorisont, heurstikker og forforståelse

Forståelseshorisont, heurstikker og forforståelse overlapper tidvis hverandre. Det mest relevante i denne prosessen er min faglige arbeidserfaring og faglige standpunkt.

Utgangspunktet mitt for å bli barnevernspedagog, var mitt engasjement for å jobbe med barn. Gjennom utdanning og arbeidserfaring har jeg særlig videreutviklet kunnskap om medvirkning, kutursensitivitet og jus. I masterløpet de fire siste årene har det blitt enda klarere for meg at min fremste interesse og lojalitet ligger hos barnet i barnevernssakene. Dette ble tydelig da jeg leste vedtakene og skrev ned mine assosiasjoner og tanker.

Jeg ble på barnas vegne opprørt og også sint for at det i mange av sakene hadde gått dyrebare år av barnets oppvekst før nemndssaken kom opp. For mange var vold et problem i familien fra fødsel eller før. Videre mente jeg at samværet i mange av sakene var satt høyt, ut fra voldens alvorlighetsgrad og barnas reaksjoner og ønsker. Føringene fra EMD og HR de siste årene har vekt en bekymring hos meg, da jeg som fagperson er redd for at vi i for liten grad beskytter barn fra skadelig samvær med sine foreldre, men setter foreldres rett til familieliv foran. Jeg savner i diskusjonen og vurderingene et bredere perspektiv, som i større grad har innslag fra psykologisk kunnskap om traumatiserte barn. Statistikk fra nemndene viser at antall omsorgsovertakelser ble halvert fra 2017 til 2021. Antall tvangsadopsjoner gått ned og samværsomfang og tilbakeføring har økt (Odland, 2022). Dette kan ha mange årsaker, men det viser en endring i barnevernsfeltet i arbeidet med omsorgsovertakelser.

I min arbeidserfaring har jeg både jobbet tett med barn og familier, og på et mer overordnet nivå som jeg gjør i dag. Hos Statsforvalteren har jeg et juridisk perspektiv i vurderingen av barnevernets arbeid, og i vedtakene ble jeg raskt opptatt av vurderingene nemnda gjorde om barnets medvirkning. Etter mitt faglige syn er de svake, sett opp mot dokumentasjonskravet barneverntjenesten har i lignende vurderinger. Men nemnda og barneverntjenesten har ikke like lovkrav på området, og dette er et forbehold jeg har hatt med meg, om jeg har hatt på meg for «strenge» juridiske briller. Jeg mener at min forforståelse, erfaring og faglige kunnskap både har vært en styrke og en utfordring for meg i arbeidet med masteroppgaven, samt bidratt til å gjøre prosessen mer interessant. Jeg har prøvd å være oppmerksom på når mine meninger, erfaringer og opplevelser kan ha farget mitt forskerblikk, og da vært kritisk til egne konklusjoner.

4.5 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet som kriterium er utbredt i kvantitativ forskning. Utgangspunktet er om en annen forsker ville kommet til de samme resultatene ved å utføre undersøkelsen på nytt og med lik metode. Innenfor kvalitativ forskning har reliabilitet endret seg bort fra den kvantitative forståelsen. Utvikling av kunnskap i kvalitativ forskning vil alltid bære preg av forskerens deltakelse og forståelse, med hermeneutikk som vitenskapeteoretisk utgangspunkt. En nyere forståelse av reliabilitet er at forskeren må vise til fremgangsmåte og utviklingen av data og analyse. Strategi og metoden som er brukt må være tydelig for å overbevise leseren om at data og analysen er av god kvalitet. Det må komme frem hva som er reelle data, og hva som er forskerens forståelse og tolkning. Forskeren må reflektere over hvordan dens posisjon og egenskaper har betydning for utvikling av data. På denne måten kan forskeren argumentere for reliabilitet i sin undersøkelse (Thagaard, 2018, s. 187-189). Gjennom å utforske forforståelse og bakgrunn har jeg vist hvilke faglige forutsetninger jeg hadde før jeg gikk inn i arbeidet med oppgaven.

Videre har jeg beskrevet strategi, analysemetode og hvordan jeg har jobbet med data for å finne resultatene. I kapittel fem presenterer jeg resultatene, og skiller tydelig mellom utdrag fra vedtakene og mine tolkninger. Likevel vil valg av utdrag være et resultat av min operasjonalisering av problemstillingen. Jeg har gjort en teoridrevet analyse og det preger utvalget av utdrag.

Validitet knyttes til gyldighet av våre tolkninger av data, og gyldighet av resultatene i undersøkelsen. Man skiller mellom intern og ekstern validitet.

Intern validitet innebærer å undersøke om de brukte verktøy og metoder har vært relevante og egnet til å gi oss gyldige svar på problemstilling og fenomenet vi har undersøkt. Ved å undersøke intern validitet skal vi finne ut om våre resultater er gyldige for det utvalget og konteksten vi har undersøkt.

Svakheter ved min interne validitet er at kun et lite utvalg av alle vedtak publiseres, og jeg har ingen informasjon om prosessen for utvelgelsen. Videre har jeg gjort en strategisk utvelgelse av data. Jeg kan derfor ikke si at utvalget mitt er representativt for nemnda som helhet.

Derimot kan jeg argumentere for at utvalget er representativt ut fra de nevnte kriterier jeg satte i søkene mine, for vedtak fattet i 2020-2022, med vold som problem i familien,

omsorgsovertakelse etter § 4-12 og full forhandling i nemnda. En styrke ved utvalget er at syv av ti nemnder er representert.

Det kan styrke analysens validitet å stille kritiske spørsmål valget av analyse ved å diskutere andre analyseformer. Jeg vurderte både ideanalyse og diskursanalyse, men fant det vanskelig å finne klare diskurser eller ideer uten å ha en klar metode å bruke slik som tematisk analyse ble beskrevet. Etter å ha gjort ferdig analysen kan jeg imidlertid se at diskursanalyse også passer for problemstillingen min.

Ekstern validitet betyr om våre funn kan overføres ut av konteksten, og være gjeldende og aktuelle utover den. Kan mine funn være relevante for å opplyse en liknende problemstilling i en annen undersøkelse? Jeg mener at de kan det innenfor deltemaene vold og medvirkning som er relevante for barnevernsfeltet.

Ved å beskrive det teoretiske ståstedet som lager grunnlaget for tolkninger, og vise hvordan analysen gir grunnlag for våre konklusjoner kan man styrke undersøkelsens validitet. Noen av resultatene vil avvike fra de generelle tendensene i datamaterialet, og ved å undersøke avvikene kan vi vurdere holdbarheten av våre tolkninger. Mitt teoretiske ståsted er beskrevet i kapittel to, og i kapittel fire har jeg undersøkt både de generelle tendensene og avvikene. Forskerens tilknytning til miljøet som undersøkes er viktig å avklare og tydeliggjøre for leseren som kan vurdere våre tolkninger ut fra vårt utgangspunkt. Det kan også styrke validiteten at funn sammenfaller med funn i andre studier. Jeg har utforsket min egen forforståelse i løpet av skrivingen, og jeg har beskrevet mitt faglige ståsted. Hvordan mine funn sammenfaller med andre studier, beskrives i kapittel seks (Malterud, 2017, s. 23-24; Thaagard, 2018, s. 189-192).

4.6 Etiske hensyn

Jeg har jobbet med teoretiske perspektiver og utforsket min forforståelse for å gjøre analysens bakgrunn så klar som mulig. Verken nemndene eller personene i vedtakene vet at jeg har brukt deres vedtak, og jeg har ikke hentet samtykke. Deres teoretiske perspektiver og tolkninger vil nødvendigvis ikke vært likt mine, kanskje ville de ikke kjent seg ikke igjen i resultatene mine. Dette kan være en etisk utfordring, at dem datagrunnlaget handler om kan være uenig i eller ikke kjenne seg igjen i forskerens forståelse. Samtidig skiller dokumentanalysen seg fra forskning der deltakerne har samtykket til at informasjonen kan

brukes. Jeg vet ikke hvem deltakerne er og kan ikke invitere dem til å eventuelt delta i tolkningen av data. Å være bevisst menneskene som ligger bak tekstene, og hvilken posisjon jeg har i forhold til dem, er en måte å være etisk bevisst i forskningen. Barnevernsfamilier er en særlig utsatt gruppe i vårt samfunn. Barn som er utsatt for vold er særlig sårbare, og selv anonymisert informasjon om dem bør behandles på en hensynsfull måte, et perspektiv jeg har hatt med meg (Thagaard, 2018, s. 195-197).

5. Presentasjon og analyse av resultater

I dette kapittelet henvises til barnevernloven av 1992, da vedtakene er fattet etter denne.

Vedtakene har lik oppbygning, utgangspunktet er tvistelovens § 19-6 om at vedtak skal begrunnes som dommer. Jeg har særlig lagt vekt på avsnittet der nemnda vurderer spørsmålet om omsorgsovertakelse og samvær. Barnets syn og barnets beste var i noen av vedtakene inkludert i vurderingsavsnittet, i andre var det et eget avsnitt. Vedtakenes avsnitt med sakens bakgrunn og partenes syn brukte jeg for oversikt over historikk og andre forhold.

Det rettslige grunnlaget vedtakene hadde mange likheter. Nemnda viste til barnevernloven, EMK og Barnekonvensjonen. Videre var det i de fleste av vedtakene vist til avgjørelser fra EMD og dommene fra HR i 2020.

Problemstillingen er todelt, og jeg har delt inn resultatene innenfor hovedtemaene vold og medvirkning. Kategoriene innenfor hovedtema, er som beskrevet i metodekapitlet et resultat av en tematisk analyse med koding av data, tematiske kart og utarbeidelse av overordnede kategorier med underkategorier.

Først gis en kort presentasjon av bakgrunnsinformasjon i vedtakene for å gi et bilde av utvalget. Jeg referer til vedtakene med navnene jeg ga dem, 1.1., 1.2. og så videre, full referanse står i oppgavens vedlegg. Utdragene er kortet ned ut fra den opprinnelige teksten. Der tekst er tatt ut fra utdraget, er det merket med [...].

5.1 Bakgrunnsinformasjon om vedtakene og barna

Totalt var det 28 barn i de 13 vedtakene. Seks av vedtakene handlet om ett barn, de øvrige syv hadde fra to til fire søsken i samme vedtak. Alderen på barna varierte fra ett til 15 år. Av 28 barn var 13 gutter og 15 jenter. I ni av vedtakene bodde ikke foreldrene sammen under nemndssaken. I syv vedtak hadde begge foreldrene innvandrerbakgrunn, i tre vedtak hadde en forelder innvandrerbakgrunn og en bakgrunn fra øvrig befolkning, og i tre vedtak hadde begge foreldrene bakgrunn fra øvrig befolkning. Kategoriene har jeg hentet fra SSB (SSB, 2019).

Barna var utsatt for vold av varierende omfang og type. Jeg brukte Isdals fem voldskategorier som beskrevet i kapittel 3.1., og la til kategorien *opplevd vold*, vitne til vold. Typisk for utvalget var at barna var utsatt for flere typer vold. Fysisk vold var tema i alle sakene, videre

varierte det fra at barna var utsatt for «kun» fysisk vold, til at barna var utsatt for alle de nevnte kategorier av vold.

Av totalt 28 barn ble 15 tatt under omsorg i henhold til barnevernloven § 4-12, første ledd, bokstav a), ni barn i henhold til § 4-12, første ledd bokstav a) og c). Fire barn ble tilbakeført til foreldrene.

5.2 Vold

Mine funn innenfor tema vold er delt inn i tre kategorier med tilhørende underkategorier, ut fra problemstilling og forskningsspørsmål. Funnene er eksemplifisert med utdrag fra vedtakene. Kategoriene kan fortelle noe om hvordan nemnda vurderer vold som tema. Første kategori er om vold er vektlagt mest i vurderingen av omsorgsovertakelse. Jeg har undersøkt hvilke saker nemnda vektlegger volden mest, og hvilke saker det er andre forhold ved omsorgen som er vektlagt. Denne kategorien har underkategorien oppdragervold, som jeg fant tematisert i saker der foreldrene hadde innvandrerbakgrunn.

Den andre kategorien er om nemnda tar stilling til om volden har skjedd, og nemndssakens forhold til straffesak. Siste kategori er hvordan nemnda har beskrevet volden og dens konsekvenser for barna, herunder to underkategorier.

5.2.1 Vold er vektlagt mest i vurderingen om omsorgsovertakelse

Om volden ses på som hovedproblemet kommer frem i vurderingen av om omsorgsovertakelsen er nødvendig og til det beste for barnet. Jeg fant i disse sakene noe ulikhet ved hvilke momenter nemnda vektla tyngst for de yngste barna opp mot de eldre.

For barna under syv år, fant jeg at nemnda beskrev og vektla konsekvensene volden har hatt for barnets utvikling. Barnets stemme og synspunkt ble i liten grad vist til, da de fleste ikke ble hørt. Volden er alvorlig, og barna blir beskrevet som traumatiserte med utrygg tilknytning. Barnas atferd ble vurdert som et resultat av foreldrenes manglende omsorg. Nemnda vurderer at foreldrene helt klart ikke kan ivareta barnas omsorgsbehov og beskriver få positive sider ved foreldrenes omsorg. Barnas utvikling blir beskrevet ut fra fysisk og psykisk helse, atferd, mulige traumer og kvalitet på tilknytning. Utdraget fra vedtak 1.3 viser eksempler på hvordan nemnda beskriver barnet, voldens konsekvenser og foreldrenes omsorg:

B er beskrevet av barnehagen som en impulsiv gutt som har store vansker med å regulere følelser, atferd og kropp. Han har en eksplosiv motorikk og et voldsomt temperament. Han er ofte i konflikter i barnehagen, der personalet er redd for at han skal skade seg selv og andre [...] Han har en destruktiv lek. Han bruker

hersketeknikker og manipulering i måten han skaper sosiale relasjoner på. Han har et ekstremt språk [...]

Mors oppdragerstil var, i følge [ansatt ved foreldre- og barnsenter] preget av høy kjefting, irettesettelse og straff[...] Under måltidene kunne hun sende barna truende blikk, og for eksempel true dem med at de måtte gå og legge seg igjen [...] Mor var styrt av sitt eget sinne [...]

Slik nemnda vurderer det, har barna over tid levd i en utrygg tilværelse i hjemmet, preget uorden, ulike former for fysisk og psykiske krenkelser. Barna har ikke blitt møtt på sine individuelle omsorgsbehov. Barna bærer etter nemndas syn, sterkt preg av den uholdbare omsorgssituasjonen de har levd i [...]

Nemnda finner det klart at verken mor eller far/stefar kan dekke barnas omsorgsbehov [...]

For de minste barna er det typisk beskrevet at deres utvikling har blitt skadet, og vil fortsette å bli skadet dersom de blir boende hjemme. Videre at barna responderer positivt på omsorgen de får i beredskapshjemmet. Barnas behov blir vurdert opp mot foreldrenes omsorgskompetanse, og det er fokus på at barna må beskyttes mot vold og omsorgssvikt.

For barna over syv år er voldens konsekvenser og barnets behov for beskyttelse også vektlagt, men forskjellen er at barnas utsagn om volden vektlegges og får mye plass i vedtaket. I saker der barnet selv vil flytte, støtter barnets utsagn nemndas vurdering om omsorgsovertakelse. Barna formidler at de er redde for foreldrene sine, og samtidig kan nemnda beskrive positive egenskaper ved foreldrenes omsorg, som at de er glade i barna sine.

A er helt klar på at hun i dag har det bra, og ønsker ikke å bo hjemme nå. Hun fastholder i samtalen med nemnda at hun ble utsatt for fysisk vold, og hun hadde mange problemer da hun bodde hjemme. Nemnda er som sagt ikke i tvil om at foreldrene er glade i A og at det er gjensidig, selv om hun i dag ikke vil ha noe med dem å gjøre. Etter bevisførselen er det ikke mulig for nemnda [...] eller omfanget av fysisk og psykisk vold i familien. A sine behov og hennes syn må i dette tillegges avgjørende vekt (3.1.).

Nemnda legger As utsagn til grunn, og finner det etter dette sannsynlig at hun i oppveksten har vært utsatt for vold, trusler og alvorlige kroppskrenkelser som har påført henne alvorlige traumer og som har påvirket både hennes kognitive og sosiale fungering [...]

Nemnda har forståelse for at det var vanskelig for mor og stefar å ha omsorg for A når hun i så ekstrem grad avviste og unndro seg enhver kontakt og omsorg. De har bedt om hjelp og de har samarbeidet med barneverntjenesten om tiltak, herunder også samtykket til frivillig plassering [...] Når mor i dag benekter at noe av det A forteller er sant, og heller ikke møter henne på hennes opplevelser, mener nemnda at hun fortsatt ikke vil være i stand til å ivareta As omsorgsbehov (3.3.).

Det er to tilfeller der barnets ønske om å bli boende hjemme får avgjørende vekt og det ikke blir omsorgsovertakelse. Barna hadde partsrettigheter, og jeg går derfor ikke nærmere inn i vurderingene. Utover dette har ikke forskjellen i nemndas vektlegging av barnas syn konsekvenser for utfallet av spørsmålet om omsorgsovertakelse.

I vedtakene der vold ikke er vektlagt mest, er hovedtema er foreldrenes praktiske, emosjonelle og sosiale omsorg, sett opp mot barnas skjevutvikling og særskilte behov for omsorg. Barna har dokumentert skjevutvikling som må snu. Nemnda mener at volden i sakene enten ikke er sannsynliggjort, at den er tilbakelagt eller at den har foregått hos samværsforelder. Eksempel fra vedtak 1.2. på formulering om foreldrenes manglende ivaretagelse av barnas behov for grunnleggende og emosjonell omsorg:

Ut fra bevisførselen i saken finner nemnda at mor ikke har klart å tilrettelegge for gode nok rutiner for å sikre at barna jevnt over får tilstrekkelig med søvn [...] at barna er adekvat kledd [...] ikke har evnet å ivareta barna tilstrekkelig når de har vært syke [...] ikke evner å gi barna den emosjonelle omsorgen de trenger [...]

Hvis vi ser vektingen i sakene opp mot formålsparagrafen til barnevernloven, kan funnene vise at det i saker der volden er hovedproblemet legges vekt på at barna skal få *beskyttelse* og omsorg, mens i de øvrige sakene være barnas behov for *nødvendig hjelp* og omsorg. Videre kan funnene vise at for de yngste barna veier beskyttelse mot vold og voldens konsekvenser for barnets utvikling tyngst, mens for de eldre barna er deres syn og utsagn også hensyntatt. Hvordan relasjonen til foreldrene beskrives, har flere nyanser hos de eldre barna enn hos de yngre.

5.2.1.1. Oppdragervold

Såkalt *oppdragervold* er en tematisk underkategori av sakene der volden er fremhevet som hovedproblemet. I sakene blir oppdragervold tematisert av enten nemnda eller foreldrene, ikke barna. Det fremgår ulike syn på hva oppdragervold er, samt at det i noen av sakene fremstår av parten som en formildende faktor ved volden. Felles for sakene der nemnda drøfter oppdragervold er at en eller begge foreldrene er innvandrere.

Der nemnda selv benevner volden som oppdragervold, omtales foreldrenes kulturelle bakgrunn. Nemnda er opptatt av om oppdragerpraksisen kan sies å være kulturelt innlært, og hva årsaken til voldsbruken er. Samtidig mener nemnda at bruk av vold er uakseptabelt uansett foreldrenes bakgrunn, som i vedtak 3.1.:

For å kunne avgjøre dette [om det kan skapes forsvarlige omsorgsbetingelser ved hjelpetiltak til tross for at det er påstander om vold] må det tas hensyn til om volden/uakseptabel oppdragerpraksis er et resultat av innlært kulturell oppdragerpraksis eller om volden framstår som et resultat av psykopatologi eller andre alvorlige personlige forhold hos foreldrene, hvor intensjonen er å skade barnet. Uansett årsak er fysisk og psykisk vold totalt uakseptabelt uansett kultur, og må opphøre straks [...] Det er sjelden å få en direkte verbal innrømmelse av foreldre som utsetter barna for såkalt oppdragervold. Det kan være mange grunner til at de nekter, som bevaring av ansikt eller skam. Benektelse hos foreldrene kan også skyldes frykt for politiet.

I nemndas formuleringer fins likheter med Van der Weele et al.'s inndeling av oppdragervold, om volden er utført som en instrumentell handling, eller om den er emosjonsstyrt og impulsiv. Nemnda viser ikke til kilder eller gjør en nærmere vurdering av volden. I sakene der det er foreldrene som benevner volden som oppdragervold, fremstår det ment som formildende faktor, her fra vedtak 2.2.:

Det barneverntjenesten anklager foreldrene for er uansett ikke noe annet enn oppdragervold [...] Foreldrene har vært strenge fordi de har ønsket å endre atferden til barna, ikke fordi de synes det er gøy å slå. Hadde det vært noe mer enn oppdragervold, hadde man ikke sett at barna hadde møtt foreldrene på en så positiv måte under samvær.

I vedtak 2.1. er det uenighet mellom tingrettens tidligere dom, som nemnda legger til grunn og vurderer som riktig, og de sakkyndiges syn. Nemnda mener at kulturell bakgrunn og hvilken kategori volden tilhører, ikke bør vektlegges, men voldens alvorlighetsgrad og hvordan den har skadet barna:

De sakkyndige har redegjort for definisjonen av oppdragervold og henviser også til Judith van der Weele sin beskrivelse av ulike kategorier av oppdragervold. Det barna i denne saken omhandler har beskrevet, vurderes å være svært alvorlig [...] Barna har også beskrevet at volden har kommet fordi de har gjort noe feil [...] Slik de sakkyndige har forstått foreldrene har de erkjent strategier som for oss er forenlig med oppdragervold [...]

Det foreligger i denne saken ulike vurderinger av hvordan man skal kategorisere den volden som barna har vært utsatt for [...] Nemnda mener at det ikke er avgjørende hvilken kategori vold det er tale om. Den volden som er avdekket er svært alvorlig og har etter nemndas syn store skadevirkninger for alle de fire barna i familien. Vold vurderes å være skadelig uavhengig av kultur.

I en annen av sakene, vedtak 2.2., har nemnda tatt et klart standpunkt til at volden som har skjedd *ikke* kan klassifiseres som oppdragervold, og viser til aktuelt lovverk:

I henhold til barneloven § 30 tredje ledd har de som har foreldreansvaret plikt til å sørge for at barnet ikke blir utsatt for vold eller annen krenkende behandling. Dette gjelder alle former for fysisk og psykisk avstraffelse som kan skade barnet eller utsette barnet for fare. Av forarbeidene til denne bestemmelsen fremgår det at det er straffbart

å bruke fysisk avstraffelse i oppdragelsen av barn, slik som klaps på hender og andre steder på kroppen [...] Det å gjøre bruk av vold, enten det kan karakteriseres som såkalt «oppdragervold» eller volden langt overskrider eventuelt kulturelt betinget grensesettende vold, slik som i denne saken, er uakseptabel for et hvert barn.

Her vises det til at oppdragervold ikke er lov og at det er uakseptabelt. Det er kun i dette vedtaket jeg har sett nemnda vise til at vold mot barn er ulovlig.

Mitt funn viser at oppdragervold brukes som begrep, det omtales og diskuteres i sakene, samt at nemnda viser til foreldres innvandrerbakgrunn. Jeg har i liten grad funnet at nemnda finner oppdragervold formildende, men årsaken til volden sammen med voldens alvorlighetsgrad er momenter som tas med. Oppdragervold som begrep blir stilt spørsmål ved i et par anledninger, men all den tid vold i oppdragelsesøyemed er ulovlig etter norsk lov, og barns rettsikkerhet er den samme uavhengig av foreldres kulturelle bakgrunn, hadde jeg forventet at dette i større grad ble benevnt og kritisert.

5.2.3 Om volden har skjedd, og nemndsakens forhold til straffesak mot foreldrene

For å undersøke hvordan nemndas bevisvurdering fremstår når det gjelder sannsynlighetsovervekt, har jeg sett etter om nemnda har tatt stilling til om volden har skjedd, og hvordan forholdet til en eventuell straffesak blir omtalt. Typisk for sakene her er at nemnda har tatt det standpunktet at volden har skjedd. I noen av sakene vises det til funn i medisinske undersøkelser, i andre saker trekkes vitnemålene frem. I en sak er det lydopptak/film av volden. Som jeg vil komme tilbake til under tema medvirkning, har de fleste barna på et eller flere tidspunkt fortalt om vold til instanser rundt dem. Der barna har medvirket i nemnda vektlegges barnas utsagn i nemndas standpunkt om at volden har skjedd. I all hovedsak fant jeg at nemnda tror på barna og legger deres utsagn til grunn, men gir utsagnene større eller mindre vekt i vurderingen.

Nemnda bruker formuleringer som «*det foreligger sannsynlighetsovervekt for*» og «*finner det etter bevisføringen klart sannsynliggjort*». Jeg har ikke funnet at nemnda bruker strafferettens bevisvurdering som målestokk for om volden har skjedd. I vedtak 1.3. er et eksempel på bevisvurderingen:

Nemnda har funnet at det foreligger sannsynlighetsovervekt for at begge foreldrene har utsatt barna for fysisk og psykisk vold i hjemmet, og at barna har levd i en utrygg situasjon i hjemmet med stadige innslag av konflikter, vold, og særdeles krenkende atferd. Foruten mor og far/stefars forklaring på hva den andre forelderen har utsatt barna for, viser nemnda til beskrivelsen av barnas situasjon på [foreldre- barn senter] og film- og lydopptakene fra hjemmet som nemnda har fått avspilt.

I vedtak 2.4. skiller det alminnelige nemndsmedlemmets vurdering om volden seg fra de to øvrige medlemmene. Medlemmet vektlegger andre vitnemål som bevis enn de øvrige medlemmene, og fremstår med et annet barnesyn:

Det bemerkes at det ikke kan utelukkes at barnas uttalelser kan være påvirket av den omtalte konflikten i saken mellom mors familie og far. Vi vet at barn og mennesker på generelt grunnlag sier det de tror folk vil høre [...] Alminnelig nemndsmedlem vil også særlig vise til vitneforklaringen fra nabo, som aldri hadde observert noe krangling eller bråk hos familien [...]

Typisk for sakene der nemnda ikke har tatt stilling til, eller betviler at volden har skjedd, er at nemnda likevel ikke betviler at barnet har vært utrygt eller hatt en uholdbar omsorgssituasjon. I en sak, vedtak 1.2., sår nemnda tvil om jentas historie om vold er sann, og argumenterer med at hun ikke har fortalt det flere ganger, samt at andre voksne mener hennes historier kan ha innslag av fantasi:

Når det gjelder As uttalelse om at moren har utøvd vold er det nemndas vurdering at det ikke i tilstrekkelig grad er sannsynliggjort at det har skjedd voldsutøvelse fra mors side etter at familien kom til Norge [...] B og C har ikke sagt noe om vold fra mors side. A har heller ikke gjentatt sine utsagn om vold etter det tilrettelagte avhøret. I tillegg vektlegger både skole og beredskapsmor har forklart at A forteller historier som de skjønner er fantasi, og at hun kan legge seg selv inn i andres historier.

Varsling av vold fra barneverntjenesten til politiet er utbredt i sakene. Hvordan saken står hos politiet står når nemndsbehandlingen pågår er ulikt, men mange av sakene er enten under etterforskning, eller det er tatt ut tiltale. Jeg fant at nemnda kan omtale at den ikke har tatt stilling til om det foreligger straffeskyld, som i vedtak 3.3.:

Det er ikke nemndas oppgave å ta stilling til hvorvidt det foreligger straffeskyld i denne saken. Nemnda må imidlertid forholde seg til A sine beskrivelser og opplevelser av hvordan hun hadde det i hjemmet, og vurdere hvorvidt det for henne var en uholdbar og potensielt skadelig omsorgssituasjon.

Ingen av foreldrene i utvalget mitt i erkjenner fullt ut volden, men det er variasjoner over om foreldrene kan erkjenne noe vold eller anerkjenne barnas opplevelser i noen grad. Barna og foreldrene har i stor grad ulike fortellinger av hjemmesituasjonen.

I noen tilfeller blir erkjennelse av vold et tema for om hjelpetiltak kan være tilstrekkelig eller om omsorgsovertakelse er nødvendig. Fellesfaktorer for disse sakene er at barna er over syv år, at de har fortalt om vold, at foreldrene er innvandrere, og at det enten er tatt ut tiltale eller at straffesak pågår mot foreldrene.

Nemnda mener at erkjennelse av vold ikke er en forutsetning endring, i motsetning til hva kommunen stort sett mener. Videre at foreldrenes innvandrerbakgrunn oppgis som årsak til

manglende erkjennelse, dette var ikke tematisert der foreldrene hadde øvrig bakgrunn. Nemnda mener det er problematisk at barnas og foreldrenes historie står langt fram hverandre. Eksempler på nemndas vurdering om erkjennelse fra vedtak 2.2. og 3.2.:

Nemnda er enig med kommunen i at foreldrene til en viss grad fortsatt tildekker og bagatelliserer den virkeligheten som barna beskriver. Årsaken til dette kan være sammensatt. Dels kan det ha sammenheng med at saken fortsatt er under politietterforskning, og at det derfor kan være vanskelig å erkjenne volden. Det kan være skambelagt overfor omgivelsene, og kulturelt er det også ulike måter å benevne og kommunisere om hva vold er. Det avgjørende for nemnda er om foreldrene er i stand til å endre sin atferd, ta imot veiledning og behandling, og at de samtidig er i stand til å hjelpe barna i deres reparasjonsarbeid [...]

Barneverntjenesten har vært opptatt av at foreldrene må erkjenne fars voldsutøvelse og at dette er grunnleggende for at foreldrene kan ta til seg veiledning. Nemnda er ikke enig i dette [...]

Det er ikke er nemndas oppgave rettslig sett å ta stilling til *straffeskyld* i voldssakene, men nemnda skal ta stilling til om det er sannsynlighetsovervekt for at vilkårene i § 4-12 bokstav a) og i noen tilfeller c) er oppfylt. Jeg finner at nemnda vurderer vilkårene, gjennomgår bevis for og tar stilling til om volden har skjedd. Følgelig har jeg ikke i utvalget funnet at nemndas syn på vold har hatt et strafferettslig utgangspunkt.

Samtidig mener jeg at noen av vurderingene kan fremstå som noe kunstige og utydelige i hva nemnda egentlig mener om volden. Et eksempel på dette er i 1.5.:

Nemnda legger til grunn at det i denne saken, slik den er ført for nemnda, ikke er ført beviser for at gutten har skader som er påført ham med vilje [...] Ut fra at foreldrene er enige i at gutten ikke skal hjem til dem nå, går nemnda ikke nærmere inn på dette, men viser til at gutten uavhengig av de forholdene som gjelder straffesaken, kan ha opplevd far som noe voldsom i enkelte anledninger.

Nemnda tar ikke stilling til strafferettslig skyld, men på den andre siden sier den at barnet kan ha opplevd far som noe voldsom. At nemnda ofte legger barnets fortelling om vold til grunn, men samtidig ikke vektlegger at foreldrene må erkjenne volden, er et annet eksempel som kan fremstå kunstig og flertydig. Man kan undre seg over hvordan dette fremstår for barnet og familien vedtaket gjelder.

Mine funn og analysen viser at nemnda tar stilling til om volden har skjedd, og legger barnets utsagn til grunn i vurderingene. Videre er nemnda opptatt av å skille mellom nemndsbehandlingen og behandlingen av straffesaken hos politiet, og tar ikke stilling til

straffeskyld. Denne oppdelingen kan virke forvirrende dersom den som leser ikke har kunnskap om hvilke ansvarsområder politiet og nemnda har.

5.2.4 Volden er beskrevet tydelig, og hvilke konsekvenser den har for barna

Jeg har sett etter hvordan nemnda har beskrevet volden i vedtaket og dens konsekvenser for barna, og funnet to underkategorier. I den første der nemnda har beskrevet volden deskriptivt og hvordan den har følt for barnet, er beskrivelsene er hentet fra barnas utsagn i samtaler med barneverntjenesten, politi eller beredskapshjem, som i dette utdraget fra vedtak 2.2.:

Eldste barn beskrev at han ble slått både på magen og ryggen og at han var blitt løftet høyt opp og blitt sluppet i gulvet, og at dette var det vondeste. Han fortalte også at han var blitt tatt med ut i garasjen og slått der, og at dette var ekstra vondt fordi det var så kaldt [...] I det første beredskapshjemmet hadde man observert jenta i lek med dukker med lyd har slått dukken i magen og holdt hendene foran fjeset når dukken har laget skrikelyder.

De små barnas uttrykk beskrives enten av beredskapshjemmet eller av eldre søsken, som i vedtak 2.4.:

Da pappa slo B i bakhodet så begynte han å gråte litt [...] Han sier at han fikk juling i fem timer. Når B får juling så begynner han å gråte. Pappa erter og sier at B ikke er flink [...] Pappa slår overalt på kroppen til B. Han holder hånden sin som en kule og noen ganger flat. Noen ganger slår han halvparten og noen ganger slår han maks. Mamma kan slå sånn som man slår en baby, og klemmer litt i kinnene. Men pappa slår like hardt som man slår en ungdom [...] Når pappa er sint så er han rasende og han slår. Han sier også stygge ting mens han roper og slår [B i avhør].

Den andre underkategorien er der nemnda har lagt vekt på at barna fremstår som utrygge eller redde for foreldrene. I noen av sakene er også volden beskrevet deskriptivt, så de to underkategoriene er ikke gjensidig utelukkende. Barnets behov for trygghet og kjærlighet er vektlagt, som i utdraget fra vedtak 1.4.:

A er et barn som med H sine ord bærer preg av å ha vært veldig mye skremt. I dag beskrives han med lite mimikk, og som tung å være med [...] Han beskrives som gjennomgående tryggere sammen med fremmede, enn med sin mor, men også med fremmede kan han være utfordrende.

Funnene viser at nemnda både vektlegger den faktiske voldens skader og betydning, barnets følelser og barns generelle behov for trygghet i oppveksten. Hvis vi ser funnene opp mot barnevernloven av 1992s formålsparagraf § 1-1 er det helt i tråd med denne.

Hvordan volden ble beskrevet for meg, gjorde noe med min opplevelse av situasjonen til barnet i teksten. Deskriptive beskrivelser, særlig med barns egne sitater, gjorde at jeg

tydeligere så for meg barnet enn der dette ikke var gjort. Dette viser hvordan språket kan påvirke hvilke følelser og opplevelser leser sitter igjen med.

5.3 Medvirkning

Innledningsvis gir jeg et lite bilde av barna i utvalg og deres medvirkning. 22 av barna var mellom 0-13 år og seks var fra 13-15 år. Av totalt 28 barn ble syv ikke hørt. Barna som ble hørt ble oftest hørt ved talsperson eller av nemnda selv. 23 av de 28 hadde fortalt om vold ved en eller flere anledninger. Jeg så etter om barna i sakene har fortalt om vold på ett tidspunkt i barnevernssaken, ikke kun i nemnda.

Mine funn innenfor medvirkning er delt inn i to hovedkategorier med tilhørende underkategorier, som følge av den tematiske analysen som ble brukt. Hovedkategoriene er de to forhold barna i vedtakene høres om. *Omsorgsovertakelsen*, altså om de ønsker å flytte eller bo hjemme, og deres synspunkt om *samvær*. Underkategoriene lagde jeg ut fra nemndas formuleringer i vedtaket om barnet er hørt, hvordan barnets medvirkning er vektet opp mot de andre momentene, og hva de andre momentene er.

5.3.1 Barnets synspunkt om omsorgsovertakelsen

5.3.1.1 Nemnda har ikke hørt barnet, og barnet er under syv år

Felles for barna som ikke er hørt er at de er under syv år. Nemnda har vurdert at barnets alder, modenhet eller begge deler tilsier at de ikke skal høres eller at de ikke har en mening om saken. Det er likevel nyanser i vurderingene, som eksemplene fra vedtak 1.3. og 1.5. viser:

B og A er ikke hørt av nemnda da de er under 7 år og ikke er vurdert å ha en modenhet som tilsier at de skal høres [Relevant for konteksten er at et eldste barnet (snart seks år) vært i tilrettelagt avhør hos politiet].

A er to år og det er derfor lagt til grunn at han ikke har noen oppfatning om saken. Gjennom foreldrenes, de øvrige forklaringene og dokumentasjonen er A beskrevet for nemnda.

Nemndas vurderinger om hvorfor barna ikke høres, er stort sett generelt utformet og relativt like. I liten grad har nemnda konkret drøftet hvorfor den ikke har tilrettelagt for medvirkning gjennom eksempelvis bruk av sakkyndig. Nemnda viser til alder og modenhet, men ikke hva som ligger til grunn for at barnets alder og modenhet tilsier at det ikke skal høres. Det tas etter min mening ikke en konkret vurdering knyttet til det enkelte barnet. Dette viser at vurderingene kan ikke sies å være i tråd med Barnekonvensjonens artikkel 12 og

Barnekomiteens uttalelse om små barns rett til å gi uttrykk for sine oppfatninger og følelser. Det er heller ikke i tråd med nemndas egen veiledning om medvirkning for små barn.

5.3.1.2 Nemnda har ikke tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt

Der nemnda ikke har tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt, tilhører barna de to yngste alderskategoriene. De fleste barna sier at de vil bo hjemme, noen sier at de vil flytte. I vurderingene der nemnda kommer til omsorgsovertakelse mot barnets ønske, vektetes hensyn som beskyttelse mot vold og barnets behov for omsorg og stimuli for å snu en skjevutvikling tyngre enn at de selv ønsker å fortsette å bo hjemme, som i dette utdraget fra vedtak 2.2.:

Det eldste barnet har imidlertid vært klar på at han verken ønsker å flytte hjem til sine foreldre eller ønsker å treffe dem per i dag [...] Nemnda vurderer at de to mellomste barnas ønske om å flytte hjem til foreldrene nå, ikke kan tillegges avgjørende vekt [...] Hensynet til å beskytte barna mot vold, mishandling og annen alvorlig omsorgssvikt må veie tyngst.

At hensynet til beskyttelse mot vold veier tyngst, er i tråd med barnevernloven av 1992s formålsparagraf § 1-1 og artikkel 19 i Barnekonvensjonen. Vektingen her knyttes også til vurderingen av barnets beste som ofte gjøres når nemnda nærmer seg en konklusjon. Dette viser at barnets behov for beskyttelse mot vold er et viktig moment når nemnda vurderer barnets beste i voldssaker.

5.3.1.3 Nemnda har vektlagt og hensyntatt barnets synspunkt, eller tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt

Her er barnets synspunkt tatt med og vektlagt i større grad, eller tillagt avgjørende vekt i spørsmålet om omsorgsovertakelse. I utvalget er det to tilfeller der barnet vil bli boende hjemme og nemnda finner at vilkår for omsorgsovertakelse er oppfylt. Barna har partsrettigheter og de blir boende hjemme mens deres yngre søsken blir tatt omsorgen for.

Typisk for sakene i denne underkategorien, der barna er i de to eldste alderskategoriene, er at barnet og nemnda er enige om at barnet må flytte fra foreldrene. Barna ytrer selv et ønske om dette. Nemnda har i tillegg til barnets eget synspunkt vektlagt frykt og motstand for foreldrene, stor avstand mellom foreldre og barns historier samt belastningen for barnet ved å fortsatt bo hjemme, her eksempel fra vedtak 3.3.:

Uavhengig av om As alder er 11 eller 14-15 år har hun gitt et klart og tydelig uttrykk for sitt syn på saken [...] På spørsmål om hvor A ønsker å bo, svarer hun at hun ikke vil bo hos mamma og stefar lengre, og at hun heller ønsker å flytte i fosterhjem. På spørsmål om hun ønsker å ha kontakt med de svarer hun at hun aldri vil se de igjen [...] Nemnda har merket seg at det gjennomgående også er et uttrykk for frykt, både

for represalier og for å måtte flytte tilbake til hjemmet. Slik situasjonen er på det nåværende tidspunkt mener nemnda at A sitt syn på saken må tillegges stor vekt.

Her er barnets synspunkt er mer utforsket og utfyllende beskrevet. Barnets meninger har blitt tillagt vekt i tråd med alder og modenhet, da barna det gjelder er store. Som nevnt, er det kun i sakene der barna har partsrettigheter at barnets syn får konsekvenser for utfallet av saken.

5.3.2 Barnets synspunkt om samvær

Tabellen viser samværsutmåling i sakene. I noen av vedtakene ble samværet ulikt for søsken, jeg valgte å sette det i den kategorien der flest barn var.

Tabell 2, samværsutmåling i omfang

Samværsutmåling	Antall vedtak
Mindre enn 8	3
8-12 i året	5
Mer enn 12	5

Generelt for vedtakene i denne kategorien fant jeg at i spørsmålet om samvær, ble barnets synspunkt blir tatt med og vektet i større grad enn i spørsmålet om omsorgsovertakelse. Videre varierte hvilke andre momenter som vektet, ut fra sakens innhold og barnets alder. Samværsutmålingen varierer i stor grad, fra ukentlige samvær til en sak med null samvær. Kun i et fåtall av sakene ble samværet mer omfattende enn barneverntjenestens forslag og typisk for utvalget at samvær ble med tilsyn fra barneverntjenesten.

5.3.2.1 Nemnda har ikke hørt barnet, og ikke vektet barnets synspunkt i samværs spørsmålet

Til forskjell fra spørsmål om omsorgsovertakelsen, finner jeg ikke i like stor grad dokumentert hvorfor barnet ikke var hørt om samvær. Barna i denne underkategorien er under syv år og det er nærliggende å tro at nemnda har vurdert medvirkning for omsorgsovertakelse og samvær sammen.

Noen momenter går igjen i hvilke forhold som vektlegges i samværsvurderingen for barna i denne underkategorien. Barnas reaksjoner før, under og etter samvær og hvordan reaksjonene har negativ påvirkning på barnas hverdagsliv er vist til i alle sakene. Dette er satt i sammenheng med barnas særlige behov og sårbarhet, og om samværsomfanget vil være en urimelig belastning. Barnets behov for å falle til ro i fosterhjemmet er et gjentakende hensyn. EMDs og Høyesteretts føringer vedrørende arbeid for gjenforening og tilbakeføring er nevnt,

og tilbakeføringsmålet er ikke forlatt. I noen saker fant jeg omtalt at det er lite sannsynlig med en snarlig tilbakeføring, sett opp mot barnets sårbarhet og utfordringer.

Et eksempel på barns reaksjoner som et viktig moment er i vedtak 1.3.:

Nemnda legger til grunn at B har sterke og omfattende reaksjoner etter samvær og at disse kan vare i inntil en uke [...] Nemnda mener at B er i en ekstraordinær situasjon, og at det foreligger sterke og spesielle grunner som gjør det nødvendig å begrense kontakten mellom mor og B til 6 ganger i året [...] Nemnda mener et samvær i et større omfang på dette tidspunktet vil utsette B for urimelig belastning og at det vil kunne skade hans helse og utvikling [...]

En av sakene, vedtak 1.4., skiller seg ut ved at nemnda har vektlagt tilknytningsteoretiske perspektiver. Nemnda skriver at selv om EMDs praksis i liten grad viser til utviklingspsykologisk kunnskap, er dette er vurdert relevant og viktig i norsk barnevernspraksis. Hensynet til barnets tilknytningsproblematikk må være overordnet andre momenter som tilrettelegging for gjenforening:

[...] gutten under mors omsorg har utviklet et unnvikende og tidvis desorganisert tilknytningsmønster som er skadelig for ham, og som han trenger andre omsorgserfaringer for å reparere. Ut fra denne forståelsen, er hans fremste utviklingsmessige behov nå å utvikle og konsilere en trygg tilknytning til nye omsorgspersoner. Å samtidig tilrettelegge for hyppige samvær som bevarer, eller til og med styrker og utvikler båndene til de biologiske foreldrene, vil lett kunne skape forvirring for A, og gjøre det vanskelig å slå seg til ro i fosterhjemmet [...]

Kommunens forslag innebærer et minimumssamvær på 24 ganger i året. Nemnda mener det vil være urimelig belastende for gutten [...]

5.3.2.2 Nemnda har ikke tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt, eller nemnda har vektlagt og hensyntatt barnets synspunkt i samværs spørsmålet

I denne underkategorien har nemnda hørt barnet og vektlagt dets synspunkt i liten eller i noen grad. Barna har i varierende grad uttalt seg direkte om samvær. Nemnda har i noen saker tolket barnas synspunkt om at de ønsker å flytte hjem som at de ønsker samvær. Andre momenter som vektet er blant annet behov for å få falle til ro i fosterhjemmet, om samværet er en urimelig belastning, ivaretagelse av språk og kultur, og opprettholdelse og styrking av bånd til foreldrene. Her er et eksempel fra vedtak 2.2.:

Ved fastsettelsen av samværet må uansett hensynet til barna veie tyngst [...] Alle fire barn er på ulikt vis preget av den omsorgssvikten de har vært utsatt for, og trenger nå stabilitet og ro. Nemnda kan derfor ikke se at et hyppig samvær kan være tilrådelig, da det vil kunne utsette barna for en urimelig belastning med re-traumatisering [...]

Når det gjelder det eldste barnet, har han ikke ønsket noe samvær med foreldrene. Hans alder, samt sterke og konsekvente mening, skal tillegges vekt. Nemnda mener likevel det vil være til hans beste at han har samvær med foreldrene [...]

Utfallet av samværsomfanget blir i tråd med barnets ønsker, med unntak av det eldste barnet i vedtak 2.2 (barnet er 9 år), der nemnda mener hans beste er å ha samvær tross at han ikke vil. Samværet for ham er av mindre omfang enn søsknene. Dette viser at nemnda mener og vektlegger at samvær har en egenverdi for dette barnet til tross for at han ikke ønsker det.

5.3.2.3 Nemnda har tillagt barnets synspunkt avgjørende vekt i samværs spørsmålet

Nemnda har i denne underkategorien gjort ulike vurderinger i saker med søsken ut fra deres behov samt ønsker for samvær. Barnets synspunkt har fått avgjørende eller stor vekt. Andre momenter som vektlegges er behov for ro i fosterhjemmet, styrke og utvikle bånd til foreldrene, samt at å presse barn til samvær vil kunne utsette dem for en urimelig belastning. Her er utdrag fra vedtak 3.1.:

A ønsker ikke å ha samvær med sine foreldre nå, eller øvrige familie. Nemnda kan ut fra dette ikke se hvordan samværet skal kunne gjennomføres rent praktisk. Nemnda er derfor enig med barneverntjenesten at det sannsynligvis må regnes med en periode fremover hvor det motiveres og jobbes med henne for å i det hele tatt få gjennomført samvær, og et minimumssamvær vil sannsynligvis kunne ta tid å opparbeide [...]

Nemnda kommer til at det skal settes et minimumssamvær, men:

Imidlertid er det en realitet at hun i dag motsetter seg å gjennomføre et samvær. Samværet kan ikke gjennomføres med tvang, men forsøkes å trappes gradvis opp, og utvides dersom man ser at det ikke fremstår som en urimelig belastning for henne.

Kun i en sak konkluderte nemnda med *nullsamvær* med foreldre, i vedtak 3.3. Her er barnets syn tillagt avgjørende vekt:

A har overfor nemnda og overfor andre gitt klart og tydelig uttrykk for at hun ikke ønsker å ha samvær med mor. Hun gir uttrykk for sterk frykt for å skulle bli kontaktet av både mor, stefar, storesøster og stebror, og hun er avvisende til enhver form for kontakt med dem [...]

Uavhengig av besøksforbudet anser nemnda at det ikke er til As beste å ha samvær med mor eller de øvrige familiemedlemmene på nåværende tidspunkt [...] Slik nemnda ser det er det ut fra As alder ikke mulig å tvinge henne til å ha samvær med mor dersom hun ikke ønsker det [...]

De negative konsekvensene samvær vil ha for A veier etter nemndas syn tyngre enn de mulige negative langtidsvirkningene en atskillelse vil ha [...] Slik nemnda ser det vil samvær utsette A for urimelig belastning (jf. EMD 2016-64808).

Barna i eksemplene er store og har klare meninger om samvær. Mine funn viser at terskelen for nullsamvær er høy, sett i sammenheng med at flere av barna ytret stor motstand mot

samvær. Nemnda konkluderte imidlertid der det ble samvær på tross av barnets ønsker, at man ikke kunne forvente at samværet skulle komme i gang før noe tid hadde gått, og at barnet ikke skulle presses. I slike vurderinger har nemnda vektet foreldrenes rett til familieliv etter EMK artikkel 8 tyngre enn barnets uttalte mening.

5.4 Oppsummering av funn og avslutning

Jeg vil avslutningsvis kort oppsummere de viktigste funnene innenfor mine to hovedtema; vold og medvirkning.

5.4.1 Oppsummering av funn om vold

Den tematiske analysen viser at i mitt utvalg har jeg funnet at der nemnda vektlegger volden som hovedproblematikken i familien, er voldens konsekvenser for barna og deres behov for beskyttelse mot volden de viktigste momentene for de yngste barna. For de eldre barna vektlegges dette, og i tillegg er deres egne utsagn om volden hjemme fremtredende.

I saker der volden ikke vektlegges som hovedutfordringen i foreldrenes omsorg, er nemndas oppmerksomhet rettet mot nødvendig hjelp og omsorg, sett opp mot barnas skjevutvikling. Beskyttelse, nødvendig hjelp og omsorg er hovedformålet i barnevernloven, jf. bvl. § 1-1. Volden beskrives deskriptivt i vedtaket, og /eller barnet beskrives som utrygge for foreldrene sine.

Videre har jeg funnet at nemnda tar stilling til om volden har skjedd, men ikke straffeskyld hos foreldrene. I bevisvurderingen for om volden har skjedd brukes vitnemål, medisinske undersøkelser, uttalelser fra instanser, video/lydbevis og barnas utsagn. Typisk for mitt utvalg er at nemnda tror på og legger til grunn barnas utsagn om vold, men vektet utsagnene i større eller mindre grad. Jeg har funnet at nemndas syn på vold har ikke et strafferettslig perspektiv. Det kan fremstå noe utydelig for leser hva nemnda egentlig mener om volden, da de skiller mellom at volden har skjedd og strafferettslig skyld. Dette kan kanskje være et noe kunstig skille for en som ikke har et juridisk blikk på volden.

I saker der en eller begge foreldre har innvandrerbakgrunn, er oppdragervold et tema. Nemnda retter oppmerksomhet mot om volden er kulturelt innlært og årsaken til at volden brukes. Nemnda understreker at vold mot barn er uakseptabelt uansett kulturbakgrunn, men problematiserer i liten grad begrepet oppdragervold. I disse sakene er erkjennelse av vold og erkjennelse som forutsetning for endring er et tema. Nemnda mener, i motsetning til barneverntjenesten, at erkjennelse ikke er en forutsetning for endring.

5.4.2 Oppsummering av funn om medvirkning

Analysen har vist at typisk for mitt utvalg av vedtak er at de minste barna i liten grad får medvirke. Vurderingene om barnets modenhet oppleves som generelle og ikke konkrete vurderinger. Dette kan vanskelig sies å være i tråd med Barnekonvensjonens artikkel 12. Barnets rett til og behov for beskyttelse mot vold tillagt mye vekt i nemndas vurdering av barnets beste, i tråd med Barnekonvensjonens artikkel 6 og 19. I mitt utvalg blir barnets synspunkt vektet tyngre i tråd med stigende alder. For de eldre barna er barnets synspunkt om omsorgsovertakelse mer utfyllende, men i få saker påvirker det utfallet.

I samværsvurderinger blir barnets synspunkt tatt med og vektet i større grad enn spørsmålet om omsorgsovertakelse. For de minste barna er momentene som får mest betydning for samværsutmålingen barnets reaksjoner på samvær sett i sammenheng med særlige behov og sårbarhet og at barnet ikke skal utsettes for urimelig belastning.

For de eldre barna kommer barnets synspunkt frem og vektes i ulik grad. For de eldste barna og barna som har tydelige meninger om samvær, vektes deres synspunkt tungt. Føringer fra HR og EMD og foreldres rett til familieliv etter EMK er et fremtredende moment i samværsvurderingene. Det fremgår at terskel for nullsamvær er høy, selv om flere av barna ytrer at de ikke ønsker samvær.

6. Diskusjon

Jeg har delt underpunktene i diskusjonen i hovedtemaene vold og medvirkning.

6.1 Mine funn og eksisterende forskning

6.1.1 Vold

Min, Skivenes og Løvlies undersøkelse (2021) og NORCE (2020) hadde noen sammenfallende funn. Begge viste at ingen av foreldrene fullt erkjente volden, men kunne erkjenne deler samt at situasjonen hadde vært vanskelig for barnet. Sammenfallende var også at nemnda vektla erkjennelse av volden i sin vurdering, i mitt utvalg ble dette særlig tydelig hos de eldre barna, der barna og foreldrenes historie sto langt fra hverandre og nemnda problematiserte utryggheten dette skapte. Betydningen av erkjennelse av volden for endring hos foreldrene var ikke et tema i Skivenes og Løvlie, men et funn jeg hadde i mitt utvalg. NORCE fant at nemnda vurderte foreldrenes kulturbakgrunn som relevant for erkjennelsens *betydning* for endring. At erkjennelse av vold kunne føre til skam og tap av ære var argumenter nemnda brukte i NORCE og min undersøkelse.

Videre fant Skivenes og Løvlie og jeg at foreldrene i noen saker la skylden på barna på den måten at de mente barna løy om volden. Kulturens betydning i nemndas vurdering av volden var tema i min og de to nevnte undersøkelsene. Løvlie og Skivenes fant at dersom foreldrenes kulturbakgrunn ble brukt som forklaring på hvorfor de brukte oppdragervold, argumenterte nemnda i noen saker med at foreldrenes botid i Norge burde gjøre at de visste at det var ulovlig, mens i NORCE og min undersøkelse var oppdragervold et tema. Vi fant begge at det var nyanser i nemndas meninger om oppdragervold, men våre funn er ikke helt sammenfallende. Her vil jeg presisere at nemndas vurderinger i min og NORCEs undersøkelse hadde ulikt rettslig utgangspunkt, jeg undersøkte vedtak om omsorgsovertakelser og NORCE undersøkte akuttvedtak. Vurderingene kan derfor ikke direkte sammenlignes, men funnene fra begge undersøkelsene viser at i nemndas syn på vold ligger et perspektiv om vold gjort i oppdragelsesøyemed. I begge undersøkelsene ble barnets mening tillagt vekt i spørsmålet om det skulle bo hjemme, samt at om barnet var redd foreldrene sine var et moment som ble vektlagt. I NORCEs undersøkelse var disse to funnene mer tydelige. En forklaring på dette er den nevnte forskjellen i det rettslige utgangspunktet.

Løvlie og Skivenes undersøkte om det var forskjeller på nemndas behandling av saker med etnisk norsk eller innvandrerbakgrunn og deres funn underbygger ikke dette, til forskjell fra

påstander eksempelvis i media. Jeg undersøkte ikke dette spesifikt, men analysen min viser at oppdragervold kun var et tema fra nemnda i saker der foreldre hadde innvandrerbakgrunn. På denne måten kan Løvlie og Skivenes og mine funn vise to ulike sider ved kulturs betydning i en nemndsbehandling. En annen forskjell var at min analyse var kvalitativ med et mindre utvalg, Løvlie og Skivenes utvalg var stort og de belyste i større grad funnene ved kvantitativ analyse (Løvlie & Skivenes, 2021, s. 21-27; Storhaug et.al., 2020, s. 81-84).

Alvik fant at der nemnda var i tvil om volden hadde skjedd, virket den tilbakeholden med å ta med vold i vurderingen av § 4-12 og samvær. Alvik stilte spørsmål ved om nemnda i voldssaker brukte strafferettens beviskrav som terskel, og ved å ikke ta stilling til om volden hadde skjedd, kunne opprettholde tilbakeføringsmålet og utmåle samvær som ikke tok høyde for belastningene det kan påføre barnet å ha samvær. Mine funn om nemndas terskel for bevis var ikke sammenfallende med Alviks. Jeg fant at nemnda tok stilling til om volden hadde skjedd, og brukte sannsynlighetsovervekt i bevisvurderingen. I mitt utvalg var nemnda opptatt av å skille mellom *straffeskyld*, som tilhører straffesaken mot foreldrene, og *vurderingen av omsorgsovertakelse*. Alvik stilte spørsmål ved om myndighetene i stor nok grad beskytter barn mot vold og overgrep jf. Barnekonvensjonen artikkel 12, ved å ikke ta stilling til volden. Jeg mener at mine funn om oppdragervold kan utfylle Alviks spørsmål om myndighetene i stor nok grad beskytter alle barn mot vold. Vold mot barn i Norge er ulovlig uavhengig av foreldres kulturelle bakgrunn, og foreldrenes årsak til at volden blir brukt. Jeg hadde forventet at dette perspektivet kom tydeligere frem i sakene, da det kun var et tema i et fåtall av dem.

Stang og Baugerud viste til at i voldssaker vil barnet ha et særlig behov for beskyttelse, og at vold må med som moment i barnets beste-vurderingen i samværsutmåling. I noen Høyesterettsdommer ble ikke volden inkludert tilstrekkelig i vurderingen, og dette har jurister kritisert HR for, særlig i en sak som kalles «Jakob-saken». Analysen av mine funn viser at det varierte hvordan volden som moment ble vurdert eksplisitt i samværsutmålingen, men at nemnda fokuserte på barnets behov for å falle til ro, barnets reaksjoner, at barnet ikke skulle bli utsatt for urimelig belastning og tilsyn med samvær. Disse momentene kan vise at et perspektiv i nemndas samværsvurderinger er beskyttelse av barnet. Samtidig fant jeg at terskel for nullsamvær var høy, og at samvær ble besluttet selv i saker der barnet uttrykte motstand. EMD og HRs føringer var tydelige i nemndas vurderinger, og gjenforeningsmålet var ikke forlatt. I et fåtall saker vurderte nemnda at gjenforening ikke var utelukket, men påpekte at det ville kreve mye arbeid og innsats fra foreldrene hvis det skulle skje. I disse sakene var voldsomfanget svært alvorlig, og barna strevde betydelig på flere

utviklingsområder. Nemnda hadde både fokus på beskyttelse av barnet, samtidig som familiens rettigheter etter EMK artikkel 8 var fremtredende. Dette funnet kan stille spørsmål ved om barnets rett til beskyttelse mot vold og omsorgssvikt får nok vekt i nemndas vurderinger (Alvik, 2021, s. 49-56; Stang & Baugerud, 2018, s. 74-75).

6.1.2 Medvirkning

For de minste barna var mine funn i tråd med andre oppgaver og studier, at barn under syv år i liten grad ble hørt i nemnda og at vurderingene av om barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter i stor grad var knyttet til alder (Angelsen, 2016, s. 29-30, 39; Berg-Johansen, 2021, s.62 ml.fl).

Jeg gikk grundig inn i nemndas vurderinger i analysen, og i utvalget mitt fremsto vurderingene som generelle og ikke konkrete i den enkelte saken. Jeg ble ikke overrasket over dette funnet, men i lys av barnevernslovens krav til barns medvirkning og vedtak mener jeg det er alvorlig at vurderingene er svake. Det kom ikke frem i vedtakene hvilken informasjon barnet hadde fått og hvorfor nemnda ikke hadde forsøkt å tilrettelegge for medvirkning eksempelvis ved bruk av sakkyndig. Dette ble satt på spissen i vedtak 1.3., der nemnda vurderte at barnets alder og modenhet tilsa at barnet ikke skulle få medvirke, samtidig som barnet i dommeravhør hadde fortalt mye om vold hjemme. Formålet med samtalen i nemnda og et dommeravhør er selvsagt ulikt, samtidig er lovkravene for nemnda tydelige og jeg finner det underlig at nemndas mangelfulle vurderinger om de yngre barna ikke blir kritisert i større grad. Til sammenligning har barnevernet fått kritikk for manglende medvirkning og tilrettelegging for medvirkning i mange rapporter, tilsyn og forskning de siste årene.

I forarbeidene til ny barnevernslov mener departementet at nemnda i større grad må vurdere konkret om det, særlig i saker der barn er under syv år eller har særlige behov, er behov for å oppnevne en sakkyndig. Departementet viser til at nemnda har ansvar å opplyse saken tilstrekkelig. Videre er barnets medvirkning i nemnda hjemlet i egen paragraf, § 14-13 (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 431). At ny lov ikke har en veiledende aldersgrense og at den viser barnets ulike måter å medvirke på, gjør barnets juridiske rettigheter tydeligere. Det vil vise seg om det følges opp i praksis.

Noen av mine funn for de eldre barna var også i tråd med tidligere undersøkelser, da barnets uttalelser ble vektlagt i takt med barnas alder. Jeg fant at barnas synspunkt om omsorgsovertakelsen i liten grad ble utslagsgivende for resultatet, unntaket var for barn med partsrettigheter. I samværsspørsmålet la nemnda mer vekt på barnets meninger, samtidig som

andre hensyn som rett til familieliv etter EMK artikkel 8 i noen saker veide tyngst (Gerdt-Andresen & Hansen, 2020, s. 258, 261-263, Ygemar, 2017 s. 50 m.fl).

Ikke alle mine funn om medvirkning var i tråd med andre undersøkelser. Opheim (2020) fant at barnets synspunkt ble vurdert ut fra hvor pålitelig barnet fremsto, og at vektingen av barnets stemme ble påvirket av om nemnda og barnet var enige. I mitt utvalg fant jeg imidlertid at nemnda i stor grad trodde på barnet, og ikke stilte tvil ved barnets pålitelighet. Opprinnelig var et av forskningsspørsmålene mine om barnets medvirkning ble gitt mer vekt dersom barnet og nemnda var enige, men etter hvert fremsto dette som en forenklet forståelse som var vanskelig å bruke og jeg tok det derfor bort. Denne forståelsen er helt klart mer relevant for Opheims datagrunnlag som var vedtak om plassering og tilbakeholdelse i institusjon uten samtykke etter barnevernloven av 1992 § 4-24. I disse sakene har barnet alltid partsrettigheter, det er en særlig streng tvangsparagraf hvor barnet ofte trenger behandling for rus eller andre alvorlige atferdsvansker. Barna i utvalget mitt var i behov av beskyttelse fra sine omsorgspersoner, og ikke beskyttelse mot seg selv og egen atferd, som kan være et typisk tema i atferdsplasseringer.

Mitt funn om at nemnda satte lit til barnas forklaringer om vold, og ikke la foreldrenes fortelling til grunn, er sammenfallende med Løvlie og Skivenes (2021) sin undersøkelse.

Et av Gjertsens (2009) funn var at nemndas barnesyn bar preg av et beskyttelses- og sårbarhetsperspektiv, fremfor barn som kompetente aktører og aktive rettssubjekter. Jeg fant at beskyttelse mot vold var et fremtredende hensyn i vurdering av barnets beste og ble i mange saker vektet tyngre enn barnets mening. Denne vektingen var tydelig for barna uten partsrettigheter, og mindre tydelig for de eldste. Jeg har likevel ikke tolket mine funn i den samme retningen som Gjertsen, da jeg ikke har sett *enten* beskyttelse eller aktør-perspektivet, men en kombinasjon hvor også barnets meninger vektlegges i dets behov for beskyttelse. For noen av de eldre barna i mitt utvalg som uttalte at de ikke opplevde det trygt hjemme, ble dette vektet sammen med barnets behov for beskyttelse mot vold (Gjertsen, 2009, s. 2; Opheim, 2020, s. 3,).

6.2 Resultatene i lys av teori

I denne delen har jeg valgt ut de funnene jeg fant mest spennende, og drøftet dem i lys av teoretiske perspektiver.

6.2.1 Oppdragervold og kultur

I utvalget vektla nemnda foreldrenes innvandrerbakgrunn som et moment i oppdragervold. Hvordan kan dette forstås?

Jeg tolker vektleggingen av kultur som et forsøk på å forstå hvorfor volden skjedde og hensikten med volden, for å vurdere riktige hjelpetiltak samt risikoen for barnet ved å bo hjemme. Dette perspektivet fremstår ikke juridisk fundert i barnets rettigheter om beskyttelse mot vold etter Barnekonvensjonen eller forbudet mot vold etter barneloven, selv om nemnda understreker at vold er skadelig uavhengig av kulturell bakgrunn. I liten grad fant jeg at nemnda la vekt på at vold mot barn ikke er lov. Definisjon og forståelse av vold kommer implisitt frem når kultur blir et moment. Typisk for utvalget mitt var at forståelsen om kulturell betydning synes å ligge mellom linjene. Sjelden viste nemnda til kilder som underbygde vurderinger, men ved å sammenligne vurderingene fant jeg perspektivet om kultur fremtredende.

Ved å omtale volden som oppdragervold, kan det ligge en voldsdefinisjon som vektlegger voldens motiv, altså en kategorisering av volden som instrumentell vold brukt for å disiplinere barnet, jf. Castro og Van der Weeles. Aadnanes (2020) fant at saksbehandlere i barneverntjenesten kunne kulturalisere volden ved å automatisk tolke vold i innvandrerfamilier som oppdragervold, selv om situasjonen i familien var mer kompleks. Risikofaktorene for vold var til stede som i etnisk norske familier, men fikk mindre oppmerksomhet. Analysen av utvalget mitt viste stor variasjon i voldsomfang og kompleksitet i problematikk, og voldssaker er jo nettopp dette. Ved å tolke volden mest som et resultat av kultur, kan nemnda risikere å overse denne kompleksiteten. Faktorer som økonomiske problemer, traumer og rus er sårbarhetsfaktorer som øker risiko for vold i hele befolkningen, ikke bare familier med innvandrerbakgrunn. Derimot er nevnte levekårsutfordringer er mer utbredt i innvandrerbefolkningen.

Castro og Van der Weeles inndeling i instrumentell og impulsiv vold har blitt kritisert da det i praksis ikke nødvendigvis er et like tydelig skille som i teorien. Selv om volden kan starte som disiplinering, kan levekårsutfordringer påvirke volden til å bli uforutsigbar og bli fysisk og psykisk mishandling. Per Isdal (2020) har en lignende inndeling i instrumentell og ekspressiv vold. Ekspressiv vold er vold som et uttrykk for følelser. Han mener derimot at dette skillet er nærmest meningsløst, og at voldsutøvelse alltid vil ha et emosjonelt element som avmakt eller redsel, samt et instrumentelt element i å forsøke å påvirke et annet

menneske med handlingen. Å utforske volden grundig ut fra kompleksiteten i den enkelte familie, kan gi en bedre forståelse av volden og bredere grunnlag for tiltak og vurderinger.

At erkjennelse av vold ikke vektlegges som forutsetning for endring, og at det foreligger kulturelle årsaker til manglende erkjennelse, kan også gjenspeile at et syn på oppdragervold som Castro og Van der Weeles syn på ligger til grunn for vurderingene i mitt utvalg. Dette kommer ikke eksplisitt frem og er min tolkning. Det er interessant at barneverntjenesten og nemndas syn på erkjennelsens betydning er ulike. Siden jeg ikke har hatt tilgang til ytterligere dokumentasjon vet jeg ikke hvilke faglige perspektiver som ligger til grunn for barneverntjenestens syn (Fjelltun, 2016, s. 69-75; Isdal, 2020 s. 44-45; Aadnanes, 2020, s. 110-116).

6.2.2 Politiarbeid og nemndbehandling, parallelle prosesser

I flere av sakene i utvalget pågikk det parallelle prosesser i familiene med nemndsbehandling og politiarbeid. Dette ble ikke problematisert, men nemnda la vekt på å tydeliggjøre skillet mellom prosessene. Nemnda anerkjente og la barnets historie til grunn, men tok ikke stilling til straffeskyld hos foreldrene, som nektet for at volden hadde skjedd.

Utfallet av politiets arbeid kan bli brukt senere i barnevernssaken. Jeg fant at privat part vektla henleggelse i tidligere straffesaker, og ut fra det anså volden som et tilbakelagt kapittel i familien. Som tidligere omtalt er manglende domfellelse ikke ensbetydende med at politiet mente at volden ikke hadde skjedd, men om det forelå *tilstrekkelige bevis* for å bli dømt. Denne nyansen er kanskje ikke så lett for et barn å forstå.

Bevis, dom og straffeskyld er klare juridiske perspektiver, og som domstollignende organ innehar nemnda selvsagt dette. Dersom man ser på voldshendelsene med et terapeutisk voldsperspektiv som omtalt i oppgavens kapittel tre, vil barnets opplevelser og behov utover det strafferettslige være i fokus. Hva volden har gjort med barnet, særlig psykisk, vil være viktig å avdekke for å si hva hjelpebehovet er, og for å kunne bistå barnet i å bearbeide traumer. Jeg fant at nemnda også hadde et terapeutisk voldsperspektiv, ved å vise til psykologiske vurderinger av barnets traumer, både i vurdering av omsorgsovertakelse og samværsutmåling (Lillevik, 2016, s. 20-22).

De parallelle prosessene viser at barnets rettsikkerhet behandles på ulike arenaer med ulikt formål. Gording Stang problematiserer barns rettsvern mot vold i norsk praksis. Hun mener det er klart i lovverket at barn har et *sterkere krav på beskyttelse mot vold* enn voksne, men at

det ikke er klart nok om det er *straffbart*. Forholdet mellom barns sivilrettslige og strafferettslige vern mot vold blir diskutert. Hun viser til uklar rettspraksis og en tidligere uttalelse fra Justisdepartementet i forarbeidene til barneloven, og mener at tross klart lovverk sår rettspraksis tvil om det egentlig er forbudt med «lettere» oppdragervold i henhold til strafferetten. I mitt utvalg la nemnda ikke vekt på straffbarheten ved handlingene, men der det forelå en tidligere dom etter straffeloven ble det nevnt. Nemnda skal ikke avgjøre straffbare forhold, men jeg undrer meg ved om det for barnet kunne hatt betydning at den mulige straffbarheten ved volden ble understreket.

Nemndsmedlemmenes synspunkt om vold vil ha betydning for den samlede skriftlige vurderingen. Dette ble tydelig i vedtak 2.4. hvor det var dissens, de to øvrige medlemmene så mindre alvorlig på volden enn nemndsleder. Resultatet i saken ble at to av barna ble flyttet i fosterhjem mens to ble boende hjemme. Fra et av medlemmenes uttalelser står det: «Det vurderes ikke sannsynlig at A og D sine utfordringer er av en slik at far ikke vil klare å beherske seg og kontrollere sinnet sitt for fremtiden». Jeg tolker formuleringen som en kobling mellom barnas utfordringer og fars voldsbruk, at utfordringene utløser volden. Dette er et annet perspektiv enn det strafferettslige og barnets rett til beskyttelse mot vold, og er et eksempel på voksnes ulike holdninger til vold mot barn.

Ved å rette et kritisk blikk mot parallelle prosesser som Gording Stang har gjort, kan man stille spørsmål ved om det er til det beste for barnet og om det svekker barnets rett til beskyttelse mot vold. Et aspekt er også tida prosessene tar, dyrebar tid for barnet (Gording Stang, 2011, s. 155-177).

6.2.3 Barn som medansvarlige for avgjørelser

Jeg fant i utvalget to eksempler der det eldste barnet ble boende hjemme mens de yngre ble flyttet. Barna som ble boende hjemme hadde fulle partsrettigheter og jeg undersøkte derfor ikke deres vurderinger nøye, men det fremkom at andre hensyn vektet for de eldste kontra de yngre barna. I forhold til medvirkning er dette riktig, ved høyere alder får barnas mening opp mot de andre momentene mer vekt. Samtidig har alle barn rett til beskyttelse mot vold etter Barnekonvensjonen, og dette er et eksempel på den vanskelige vektingen som gjøres i vurderingen av barnets beste, kanskje særlig i voldssaker.

Ved at barnas mening gis avgjørende vekt, selv om nemnda finner at vilkårene for omsorgsovertakelse er til stede, befinner nemnda seg på de to siste trinnene i Shiers medvirkningsstige. Barna involveres i beslutningsprosessen og får del i makt og ansvar for

beslutningen. Jeg tolker det ikke slik at barnet gis ansvar for beslutningen, men nemnda deler makten med barnet i avgjørelsen. Man kan være kritisk til å stille barn spørsmålet om de vil bo hjemme eller flytte i fosterhjem. Krever vi for mye av dem ved å spørre om dette? Jeg har ikke funnet at nemnda problematiserer denne siden av barns medvirkning. Perspektivet på barnet som selvstendig aktør i eget liv kan bli en motsetning til å anerkjenne barnets tilhørighet i sosiale og relasjonelle kontekster som i familien sin. Å sette barnets meninger i konteksten de befinner seg i kan nyansere barnets utsagn. Ikke for å undergrave betydningen av barnets meninger, men for å bedre forstå (Aadnanes, 2020, s. 88-89). Lojalitet til foreldre og andre nære relasjoner blir i liten grad utforsket av nemnda. Ved flere samtaler, og da et bredere samtalegrunnlag kunne barnets meninger kommet mer nyansert frem, og barnets delaktighet i avgjørelsen ville blitt bedre dokumentert. Nemndas perspektiv på medvirkning fremstår for meg som rent juridisk med få andre teoretiske innslag.

6.2.4 Medvirkning for barn under syv år

I den andre enden av Shiers medvirkningsstige finner vi barna under syv år, som i liten grad får medvirke i nemnda. Barna blir ikke lyttet til, og de får ikke støtte til å uttrykke sine meninger, som er de to første trinnene i Shiers stige.

Jeg fant at vurderingene av manglende medvirkning var begrunnet med barnas alder og modenhet, men vurderingene var generelle og lite konkrete for den enkelte sak. Det var vanskelig å finne andre årsaker til manglende medvirkning enn rent juridisk ut fra formuleringen om alder i bvl. 1992 § 6-3. Dersom jeg hadde hatt tilgang til mer dokumentasjon kunne jeg undersøkt om barna fikk informasjon fra nemnda eller om dette også uteble. I forslaget til ny forskrift om medvirkning og tillitsperson § 3 kommer barnets rett til forståelig informasjon som grunnlag for medvirkning tydelig frem. Videre at barnet har rett til å formidle sine synspunkter med egne ord på eget språk, og at det skal legges særskilt til rette for yngre barn og barn som har vanskelig for å uttrykke seg. Det stilles tydeligere krav til vurdering av medvirkning og referat fra samtalen. Vi kan forvente at med ny barnevernslov og forskrift vil fremtidige vedtak se annerledes ut.

Medvirkning for de minste barna er en utfordring som krever en særskilt tilrettelegging. Sjøvold og Furuholmen presenterer en forståelse av tilrettelegging i deres bok om de minste barnas stemme. Deres perspektiv er utviklingspsykologi, med utgangspunkt i barnets tilknytning og trygghet. Forfatterne mener at ordninger som tilsynsfører og talsperson i nemnda har gode hensikter, men at de kan skape utrygghet hos små barn da det er ukjente

mennesker som kommer inn i en periode der de først og fremst trenger ro og stabilitet. Det stiller krav til særskilte ferdigheter og god tilrettelegging fra personene som skal ha samtale, et poeng som også fremheves av Stang og Baugerud (2018, s. 77). Små barns non-verbale kommunikasjon som kroppslige reaksjoner kan være vanskelig å tolke, men bør tas med i vurderingen som en del av hva barnet har uttrykt. Dette krever eksempelvis observasjoner av barnet.

I Barnesamtalen DCM vektlegges *hvordan* barnet blir hørt, og ikke bare *om* barnet blir hørt. Metoden ligner på politiets metode for tilrettelagte avhør og har en grundig opplæring. Det tar tid og krever erfaring å få til strukturerte og tilrettelagte samtaler med barn. Metoden vektlegger at det er voksnes ansvar å legge til rette for en trygg ramme der barnet fritt kan uttale seg. Barn under syv år trenger struktur og hjelp til å forstå samtalens kontekst og intensjon. I barnehagealder skjer en rivende utvikling innenfor områder som språk, hukommelse, tidsbegrep og evnen til å ta andres perspektiv. Barn i denne alderen er på ulike utviklingsnivå, og trenger ulik tilrettelegging for å kunne formidle sine meninger (Gamst, 2011, s. 49-53; Sjøvold & Furuholmen, 2020, s. 284-286; Stang & Baugerud, 2018, s. 77).

Et av forslagene i NOU 2023:7 *Trygg barndom – sikker fremtid* er barnerepresentantsordning (BRO). BRO skal kun ha barnets rettsikkerhet i fokus, og skal erstatte talsperson og sakkyndig i nemnda, samt tilsynsperson og tillitsperson for barn som vurderes å flyttes eller har flyttet ut av hjemmet. Barnerepresentanten skal ha barnefaglig bakgrunn og samarbeide med advokat ved behov for juridisk kompetanse. Utvalget mener en slik ordning vil styrke kontinuiteten i barnas liv, at de får færre voksne å forholde seg til og at de får rett til uavhengig representasjon av sine interesser og behov (NOU 2023:7, s. 78-88 og 100-102).

Medvirkning for de minste barna krever som vist en særskilt tilrettelegging, en tilrettelegging som kan gjøres på ulike måter. Sett i lys av de teoretiske perspektivene mener jeg det er svakt at nemnda i mine vedtak i så liten grad utbroderer sine vurderinger knyttet til medvirkning.

6.2.5 Samværsvurderinger, EMDs føringer og barnets medvirkning

I samværsvurderingene gjorde jeg lignende funn som Alvik (2021), at EMDs føringer kom tydelig frem i grunnlag for vurdering og fikk tydelig vekt. For meg fremsto terskel for nullsamvær som høy, i flere saker ble det besluttet samvær mot barnets vilje. Vurderingene fra nemnda ble dog nyansert ved at det sto at det ikke var mulig å tvinge barnet, og at det slik sett ikke var forventet at samværene skulle komme i gang med det samme.

Hvordan dette oppleves for barnet som ikke ønsket samvær er vanskelig å vite, men jeg vil anta at de opplever deres meninger ikke hørt og hensyntatt i stor nok grad. Jeg mener dette er et eksempel på at EMDs føringer kan ta barnevernet til den andre ytterkanten av skalaen enn det vi har fått kritikk for, at vi utsetter barn for samvær som kan være skadelig. At volden ikke er vektlagt i større grad i samværsvurderingene er underlig og noe man kan stille spørsmål ved.

Utover det juridiske perspektivet i samværsvurderingene har nemnda også psykologiske perspektiv, ved å legge vekt på barns reaksjoner, behov for ro i fosterhjemmet og fare for re-traumatisering.

Det er gjort lite forskning på samvær for eksempel om hvordan samvær kan være nyttige for barn. Barnevernsfeltet har delte meninger om samvær, en diskusjon som også har kommet frem i lys av ny nevnt praksis. Fra det rent juridiske (eksempelvis at gjenforeningsmålsettingen skal kun forlates i særskilte tilfeller) til psykologer med tilknytningsteori som faglig utgangspunkt som mener samvær må være utviklingsfremmende. Det sistnevnte kan vi finne i NOU 2012:5 og Sjøvold og Furuholmen. I NOU'en foreslo utvalget for eksempel et skille mellom saker der gjenforening er målsettingen og kontra der oppvekst i fosterhjemmet er målsettingen. Videre skilte utvalget på vurderinger for små og store barn. Sjøvold og Furuholmens bok er skrevet en god del år senere, men støtter seg til noen av forslagene til NOU'en. De mener samværet må bidra til en positiv utvikling for barnet, og at det ikke skal være tema hva barnet *tåler* eller ikke tar skade av. Videre at når små barn plasseres i fosterhjem, er omsorgssvikten ofte så alvorlig at det ut fra en barnefaglig vurdering vil være det beste å ha formål om oppvekst i fosterhjemmet. Barnevernlovens biologiske prinsipp er ikke fremtredende i deres tilknytningsspektiv, men heller relasjon og trygghet til stabile omsorgspersoner som gir tilstrekkelig utviklingsstøtte. Barn som har opplevd vold fra foreldre vil etter Sjøvold og Furuholmens syn oppleve samvær og kontakt med foreldrene som skremmende.

Det juridiske og det tilknytningsteoretiske perspektivet fremstår i denne sammenhengen som motstridende. I utvalget mitt fant jeg at nye rettslige føringer vektet tungt. Samtidig vektet utviklingspsykologi og barnets mening, og det ble gjort grundige vurderinger av samværsomfanget. Jeg mener at samværsomfanget var stort i mange vedtak. Selv om det i de fleste tilfellene ble mulighet for tilsyn, var barnas mulige redsel etter omfattende voldsutøvelse i liten grad utforsket og vektlagt. Samværsvurderinger er komplekse og sammensatte. Bufdir har publisert retningslinjer om fastsettelse av samvær, og retningslinjer

om gjennomføring av samvær er under arbeid. Dette er sårt tiltrengt i et krevende arbeid hvor rettstilstanden er i endring og faglige perspektiver er mange og i noen tilfeller motstridende. Et nytt tilfang er den nevnte NOU 2023:7, som foreslår mange tiltak for å bedre barn i barnevernets rettsikkerhet. Utvalget har flere bekymringer knyttet til dagens praksis. En av dem jeg deler, er bekymring for om det nå fastsettes for mye samvær, og legges for lite vekt på barnets beste og barnets mening. Det er liten tvil om at denne delen av feltet er i endring (NOU 2012:5; NOU 2023:7; Sjøvold & Furuholmen, 2020, s. 295 og 310-303).

6.2.6 Vedtakenes påvirkning på meg som forsker

Jeg har gjennom analysen og diskusjonen hatt mest oppmerksomhet mot nemnda som avsender av dokumentet, samt fokus på barnet som mottaker av dokumentet jf. grunnposisjonene fra kapittel fire, metodekapittelet. Når det gjelder vedtakenes beskrivelser av volden har jeg med utgangspunkt i meg som forsker gjort meg noen betraktninger.

Det var vondt å lese volden beskrevet gjennom barnas sitater eller deskriptive beskrivelser, bekrivelse av barnas dårlige fungering, skjevutvikling og hvordan volden hadde gjort noen av dem til barn med aggressiv og voldelig atferd og manglende sosial fungering. Jeg så for meg barna og fryktregimet beskrevet i mange av sakene. Dette tolker jeg som at dersom barnet kommer tydelig frem i teksten og volden beskrives deskriptivt slik at man ser barna for seg, blir alvorlighetsgraden i hendelsene tydeligere for leser. Her kommer også min beskrevne forforståelse inn, at min lojalitet og empati ligger først og fremst hos barnet. Arbeidserfaring og tidligere møter med barn som har lidd under skadelige oppvekstvilkår vekker assosiasjoner når jeg «møter» nye historier i vedtakene. Jeg opplevde det vanskelig å ta foreldrenes perspektiv og ble opptatt av at barna skulle beskyttes i tilstrekkelig grad. Jeg har tenkt at dette sikkert har påvirket analysen og drøftingen jeg har gjort. Samtidig har jeg hatt særskilt oppmerksomhet mot barnets medvirkning helt siden utforming av problemstilling, og dette preger også hva jeg har sett etter i vedtakene.

6.3 Resultatenes betydning for praksis

Jeg håper resultatene kan bidra til en forbedring av kvalitet og helhet i vurderingene nemnda gjør om vold, medvirkning og samvær.

Resultatene fra analysen min har i likhet med andre undersøkelser vist at vold er mangfoldig og komplisert. Volden kommer sjelden alene og levekårsutfordringer og andre utfordringer gjør bildet sammensatt. At nemnda først og fremst bruker lov og forskrifter er selvsagt, da de

skal vurdere om barnevernlovens vilkår er oppfylt. Dersom nemnda hadde vist til kilder og grunnlagt sine meninger og vurderinger med mer enn kun lovtekst, hadde vurderingene fremstått grundigere og definisjoner og perspektiver på vold hadde kommet tydeligere frem. Et eksempel er oppdragervold, jeg mener nemnda i større grad bør problematisere denne kategoriseringen av vold, som en del av å inneha et bredere voldsperspektiv.

At nemnda ikke vektlegger at vold mot barn er ulovlig var noe overraskende for meg, da barneloven har vært tydelig i mange år. En presisering av dette sammen med at barnet blir trodd og nemnda legger barnets historie om vold til grunn kan være et viktig signal til foreldre og også til barnet som har innsyn i alle dokumenter i egen sak.

Ny lov og forskrift med endringer og presiseringer av nemndas ansvar for medvirkning vil forhåpentligvis gjøre vurderingene bedre og mer konkrete og bidra til at nemnda ivaretar barns medvirkning bedre. Dette er i aller høyeste grad avgjørelser som angår dem, og vi må lage gode systemer for å gi barna får god og tilstrekkelig informasjon og tilrettelegge for trygghet i en situasjon hvor de skal snakke om noe av det vanskeligste i sitt liv. Ved ivaretagelse og mulighet til å fortelle om sin situasjon og ønsker, vil nemnda oppfylle kravene barnekonvensjonen stiller, og ikke minst vil barna bli tatt på alvor i en svært alvorlig situasjon.

Oppgaven kan være et bidrag til diskusjonen om vurdering om samvær og gjenforeningsmålsettingen. EMD og HRs føringer må ikke gå på bekostning av barnets beste og barnets rett til beskyttelse mot vold. Vi må i større grad utforske om voldsutsatte barn er redde for å ha samvær, og tilpasse samværenes omfang og innhold etter dette. Samvær skal ikke utsette barn for urimelig belastning, ei eller tett opp mot dette. Barnets psykiske helse må være tilstrekkelig utredet. Nytt krav om tverrfaglig helsekartlegging for barn som blir flyttet fra hjemmet vil kunne bidra til dette, samtidig som sakkyndige bør brukes av nemnda for å vurdere hva som er til det beste for barnet.

6.4 Innvendinger til egen oppgave

Jeg ser at problemstillingen ble omfangsrik, kanskje kunne jeg kun hatt enten vold eller medvirkning som tema. Samtidig mener jeg at de to temaene sammen viser kompleksiteten i voldssaker og de vurderingene nemnda skal gjøre.

For å belyse problemstillingen ytterligere kunne jeg supplert dokumentanalysen med intervjuer av nemndsledere. Slik kunne jeg fått bedre forståelse av nemndsprosessen og hvilke

diskusjoner som oppstår underveis mellom nemdsmedlemmene. Jeg kunne også utfordret nemndas forståelse av vold og medvirkning. Dette hadde vært et spennende perspektiv som i liten grad har blitt utforsket.

Dersom jeg hadde gjort utvelgelsen av vedtak mindre strategisk, og ikke kun valgt ut saker der vold var et stort tema, kunne jeg fått bedre innblikk i hvilke saker vold blir vektlagt mest og hvilke saker andre former for omsorgssvikt blir vektlagt. Slik ville jeg mulig funnet mer variasjon i om nemnda tok stilling til om volden hadde skjedd, slik i Alviks (2021) undersøkelse.

7. Oppsummering og avslutning

Her følger en oppsummering tydeliggjort ved å kategorisere under forskningsspørsmålene.

7.1. Hvilket faglig syn har nemnda på vold mot barn og hvordan fremstår nemndas bevisvurdering når det gjelder sannsynlighetsovervekt?

Utvalget viste at voldens konsekvenser for barna og deres behov for beskyttelse var gjennomgående momenter i nemndas vurdering. Dette var mest fremtredende for de minste barna, for de eldste barna var deres egne utsagn om volden også et viktig moment. I sakene der vold ikke ble presentert som hovedutfordringen var nemndas oppmerksomhet rettet mot nødvendig hjelp og omsorg, sett opp mot barnas skjevutvikling. Nemndas voldsvurderinger var nært knyttet opp mot formålsbestemmelsen i barnevernloven av 1992 om beskyttelse, nødvendig hjelp og omsorg. Samtidig hadde nemnda et psykologisk perspektiv på konsekvensene for barn som lever med vold, ved å vise til skader og fare for ny vold og re-traumatisering ved å være sammen med foreldrene.

Nemndas bevisvurdering ble gjort ved sannsynlighetsovervekt og ikke i retning av strafferettens bevisvurdering. Nemnda tok stilling til om volden hadde skjedd, men ikke straffeskyld hos foreldrene, og la ikke vekt på forbudet mot vold mot barn i lovverket.

Nemndas syn på vold hadde i minoritetssaker et kulturelt perspektiv ved at oppdragervold ble diskutert og hvorfor foreldrene utøvde vold. Nemnda var opptatt av om erkjennelse var forutsetning for endring hos foreldrene.

7.2. Hvordan vektet barnets syn i bevisvurderingen om omsorgssvikt har skjedd, og hva vektet barnets syn opp mot i vurderingen av utfallet av nemndssaken?

De minste barna fikk i liten grad får medvirke i nemnda, og vurderingene om barnets alder og modenhet var generelle og ikke konkret knyttet til det enkelte barnet. I takt med stigende alder ble barnets synspunkt vektet tyngre. I saker der nemnda og barnet var uenige om omsorgsovertakelsen var det få saker der utfallet ble noe annet enn nemndas syn. Det var tilfeller der dette ble resultatet, men da kun med de eldste barna.

Barnets rett til og behov for beskyttelse mot vold ble tillagt mye vekt i nemndas vurdering av barnets beste, og opp mot barnets mening.

Barnets syn og mening fikk større vekt i nemndas samværsvurderinger enn om omsorgsovertakelsen. Momenter som ble tillagt vekt for de de minste barna var reaksjoner på samvær sett i sammenheng med særlige behov og sårbarhet, og faren for urimelig belastning for barnet. For de eldste barna ble deres synspunkt om samvær gitt stor vekt, og typisk vektet opp mot føringer fra HR, EMD og foreldres rett til familieliv etter EMK artikkel 8. Foreldrenes rettigheter fikk stor vekt, og terskel for nullsamvær var høy.

7.3. Begrensninger ved resultatene

Jeg har undersøkt og analysert et lite strategisk utvalg av vedtak fra en avgrenset tidsperiode. Resultatene må ses i lys av det, og har ikke tyngden som flere av de større undersøkelsene jeg har vist til i kunnskapsstatusen. Oppgaven gir likevel en viss innsikt i nemndas forståelse av voldssaker, som er et lite undersøkt tema. Hvordan nemnda vektet de ulike forhold, og hvilken plass og vekt momenter som barnets utsagn, beskyttelse mot vold, kategorisering av vold og EMDs føringer får, er viktig å undersøke for å vite hvordan rettspraksis er på barnevernsområdet. Nemndsvedtak gir ikke juridisk presedens slik som HR-dommer gjør, men barnevernsarbeidere bør følge med på nemndas praksis for å få kunnskap om rettstilstanden. Når jeg gjennomgikk vedtakene, så jeg for eksempel at vurderingene av samvær var grundigere enn da jeg jobbet som saksbehandler for flere år tilbake. Det er interessant å følge med på hvordan nye føringer, faglige trender, lover og forskrifter endrer praksisen i nemnda.

7.4 Videre forskning

Det hadde vært interessant å følge opp resultatene med å undersøke barns opplevelse av medvirkning i nemnda, også i samtaleprosess. Dette mangler det forskning om, som det mangler forskning om barns opplevelse av å leve med vold.

Videre kunne man utforsket nemndlederens syn på vold gjennom kvalitative intervjuer, og fått mer kunnskap om nemndsprosessene. Å forske mer på nemndas praksis tenker jeg det er behov for, også for å styrke tilliten til barnevernet fra befolkningen.

7.5 Avslutning

Barnevernsfeltet i dag gjennomgår mange endringer, og det kommer stadig nye rapporter og utredninger med meninger og synspunkt om hvordan barnevernet bør jobbe. Senest i NOU 2023:7, hvor utvalget har mange tiltak de mener vil bedre rettsikkerheten til brukerne av

barnevernet. Denne kommer bare et par måneder etter at ny barnevernslov trådte i kraft. Det blir spennende å følge barnevernets retning de nærmeste årene.

Litteraturliste

- Alvik, I. F. (2021) *Samvær etter omsorgsovertakelse – en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter*. Oslo metropolitan university.
<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753/630>
- Andersland, G. K. (2022). *Barneverns- og helseneemnda. En lærebok*. Fagbokforlaget.
- Angelsen, K.L. (2016). *Barns rett til å bli hørt i saker om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12*. (Masteroppgave). Universitetet i Bergen.
<https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/1956/13000/144802248.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Asdal, K. og Reinertsen, H. (2020) *Hvordan gjøre dokumentanalyse. En praksisorientert metode*. Cappelen Damm.
- Barne- og familiedepartementet. (2021). *Prop. 133 L (2020-2021). Lov om barnevern (barnevernsloven og lov om endringer i barnevernloven)*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>
- Barne- og familiedepartementet. (2022). *Høringsnotat: Forskrift om barns medvirkning i barnevernet*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e2999438b6a84628a93af59503243c4c/horingsnotat-om-medvirkning-endelig-versjon-.pdf>.
- Barneverns- og helseneemnda. (2023). <https://www.bvhn.no/>
- Berg-Johansen, I. (2021). *Småbarns rett til deltakelse i fylkesnemnden. «Den sakkyndige har heller ikke funnet det hensiktsmessig å snakke med ham om hans syn og følelser i anledning saken»*. (Masteroppgave). Universitetet i Bergen. <https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/11250/2759422/Masteroppgave-2021---Berg-Johansen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Berrick, J.D., Dickens, J., Pösö, T. og Skivenes, M. (2015). *Children's involvement in care order decision-making: A cross-country analysis*. I *Child Abuse & neglect* 49 (2015), s. 128-141.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213415002306?via%3Dihub>

- Bratberg, Ø. (2021). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. 3. utgave. Cappelen Damm akademisk.
- Braun, V. og Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative research in psychology*, 3:2, s. 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Buudir. (2020). *Politi og barnevern – nasjonale retningslinjer for samhandling*.
https://www.buudir.no/fagstotte/produkter/politi_og_barnevern_nasjonale_retningslinjer_for_samhandling/
- Buudir. (2021). *Barn utsatt for vold i familien*. Hentet 25.10.2022.
https://www.buudir.no/statistikk_og_analyse/oppvekst/vold_og_overgrep_mot_barn/barn_utsatt_for_vold_i_familien/#heading4706
- Buudir. (2022). *Ny barnevernslov*. Hentet 25.10.2022. <https://ny.buudir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/ny-barnevernslov/>
- Buudir. (2022). *Saksbehandlingsrundskrivet – Retningslinjer for barneverntjenestens saksbehandling 08 / 2022*. Hentet 26.10.2022.
<https://ny.buudir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/saksbehandlingsrundskrivet.pdf>
- Burns, K., Helland, H. S., Križ, K., Sánchez-Cabezudo, S. S., Skivenes, M. og Strömpl, J. (2021). *Corporal punishment and reporting to child protection authorities: An empirical study of population attitudes in five European countries*. *Children and Youth Services Review* 120 (2021). <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105749>
- Dahlslett, C. (2020). *Fylkesnemndas holdninger og handlinger knyttet til ivaretagelsen av barns rett til medvirkning. «En kvalitativ studie av fylkesnemndas vedtak som omhandler krav til tilbakeføring, jf. bvl. § 4-21»*. (Masteroppgave). Universitet i Stavanger. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2724364/no.uis%3ainspera%3a64808654%3a36744400.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Fjelltun, A-M. S. (2016). *Vold mot barn i minoritetsfamilier*. I Mevik, K., Lillevik, O.G. og Edvardsen, O. (Red). (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Gyldendal.
- Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. (2020) *2021. Årsrapport. Årsregnskap*. Hentet 27.02.2023

<https://www.regjeringen.no/contentassets/5e54983a08e24aa2aa884b4f40ea84d6/arsrapport-2021-fylkesnemndene.pdf>

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. (2022). *Veileder. Barns medvirkning*. Ba om innsyn og fikk tilsendt på e-post i februar 2023.

Gamst, K.T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Universitetsforlaget.

Gerds-Andresen, T. og Hansen, H. A. (2020). *Barnets rett til å bli hørt. En analyse av hvordan barnets uttalelser blir vektet når det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse*. I Norges barnevern nr. 4, 2020.

<https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-04-03>

Gording Stang, E. (2011). Alle former for vold er forbudt – og straffbart? *Kritisk juss 2011* (37) s. 155-177. <https://doi.org/10.18261/ISSN2387-4546-2011-03-01>

Gording Stang, E. og Baugerud, G-E. (2018). *Samvær etter omsorgsovertakelse. En barnefaglig og juridisk utredning*. Oslo metropolitan university.

<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/612/133>

Gording Stang, E., Baugerud, G-E., Backe-Hansen, E. og Rugkåsa, M. (2023). *Samvær i praksis. En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Hovedrapport fra prosjektet «samvær etter omsorgsovertakelse»*. Oslo metropolitan university. https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/samvar_i_praksis_en_forskningsbasert_undersokelse_av_samvarsordninger_i_barnevernet_hovedrapport_fra_prosjektet_samvar_etter_omsorgsovertakelse.pdf

Gyldendal Rettsdata. (2023). *Lov om barneverntjenester(barnevernloven)*. www.retttsdata.no.

Hafstad, S.H. og Augusti, E-M. (2019). (Red.). *Ungdoms erfaringer med vold om overgrep i oppveksten. En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år*. (Rapport 4/2019). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf

Havnen, K. J. S., Christiansen, Ø., Ljones, E.H., Lauritzen, C., Paulsen, V., Jarlby, F., og Vis, S.A. (2020) *Barnevernets undersøkelsesarbeid – fra bekymring til beslutning. Delrapport 5. Å medvirke når barnevernet undersøker. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid*. RKB Nord.

https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/a_medvirke_nar_barneverne

[t undersoker en studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid.pdf](#)

Helsetilsynet. (2018). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernssaker.*

https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf

Heltne, U. og Steinsvåg, P.Ø. (Red.). (2011). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp.* Universitetsforlaget.

Hennum, R. (2016) Retten til beskyttelse mot vold, overgrep og utnyttelse. I Sandberg, K (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge.* (3. utgave, s. 329 – 365).

Isdal, P. (2020). *Meningen med volden* (2. utg.). Kommuneforlaget AS.

Jacobsen, D.I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode.* (3. utgave). Cappelen Damm akademisk.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T.W. og Rasmussen, E.B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse.* Universitetsforlaget.

Komiteen for barnets rettigheter. (2005). *Generell kommentar nr. 7. Gjennomføring av barnets rettigheter i tidlig barndom.*

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-7.pdf>

Komiteen for barnets rettigheter. (2009). *Generell kommentar nr. 12. Barnets rett til å bli hørt.*

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-12.pdf>

Komiteen for barnets rettigheter. (2013). *Generell kommentar nr. 14 om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn.*

https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc_gc_14_eng_nor.pdf

Lillevik, O.G. (2016). Perspektiver på vold mot barn. I Lillevik, O.G., Salamonsen, J.S. og Nordhaug, I. (Red.). (2019). *Vold i nære relasjoner. Diskurser og fenomenforståelse.* Gyldendal.

- Lindboe, K. (2007). Om beviskravet i barnevernssaker. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, volum 5, utgave 3, s. 177-185. <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.18261/ISSN0809-9553-2007-03-02>
- Løvlie, A.G. og Skivenes, M. (2021). *Justifying interventions in Norwegian child protection – an analysis of cases of violence in migrant and non-migrant families*. Universitetet i Bergen. <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/11250/2827783/L%25C3%25B8vlie%2band%2bSkivenes%2b-%2b2021%2b-%2bJustifying%2binterventions%2bin%2bNorwegian%2bchild%2bprotec.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4. utgave). Universitetsforlaget.
- Nielsen, K. H. (2021). *Barns medvirkning i fylkesnemnda. I hvilken grad gis barn mulighet til å påvirke nemndas beslutninger i saker om omsorgsovertakelse?* (Masteroppgave). Oslomet – storbyuniversitet. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2823017/Nielsen_SBV_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Norges Høyesterett. (2020). *Kjennelse: HR-2020-661-S*. [Norges Høyesterett - Kjennelse: HR-2020-661-S - Lovdata](#)
- Norges Høyesterett. (2021). *Dom: HR-2021-474-A*. [Norges Høyesterett - Dom: HR-2021-474-A - Lovdata](#)
- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling – Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet.
- NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Barne- og likestillingsdepartementet.
- NOU 2023:7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid – Gjennomgang av rettsikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.
- Odland, A.M. (15.09.2022). Barnevernet flytter færre barn ut av hjemmet. Det bekymrer myndighetene. *FriFagbevegelse*. <https://frifagbevegelse.no/fontene/barnevernet->

[flytter-farre-barn-ut-av-hjemmet-det-bekymrer-myndighetene-6.158.901319.f4621ebd3c](https://www.bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/23478/Masteroppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

- Opheim, K.I. *Barns medvirkning i domstolsavgjørelser. En kvalitativ innholdsanalyse av fylkesnemndas skjønsmessige vurderinger av barnets mening.* (Masteroppgave). Universitetet i Bergen. <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/23478/Masteroppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pedersen, R.J. (2014). *Barnets rett til å bli hørt i barnevernsaker, med særlig vekt på gjennomføringen i Høyesterett og Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.* (Masteroppgave). Universitetet i Oslo. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/42701/663.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pösö, T. og Enroos, R. (2017). *The representation of children's view in finnish court decisions regarding care orders.* International journal of children's rights 25 (2017) s. 736-753. https://brill.com/view/journals/chil/25/3-4/article-p736_736.xml?ebody=full%20html-copy1
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. og Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier.* Gyldendal Akademisk.
- RVTS. <https://www.snakkemedbarn.no/hva-gjor-vold-med-barn/>
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, Opportunities and Obligations. A new model for Enchanting Children's Participation in Decision making, in line with Article 12.1 of United Nations Conventions on the Rights of the Child. *Children & society volume 15 (2001) pp. 107-117.* DOI: 10.1002/CHI.617.
- Sikt (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør). <https://sikt.no/fylle-ut-meldeskjema-personopplysninger>. Hentet 18.04.2023.
- Sjøvold, M. S. og Furuholmen, K.G. (2020). *De minste barnas stemme. Sped- og småbarn utsatt for vold og omsorgssvikt (2. utgave).* Universitetsforlaget.
- SSB (2019). *Slik definerer SSB innvandrere.* Hentet 06.03.2023. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>

- SSB (2022). Tabell 10674: *Meldingar til barnevernet, etter konklusjon, innhald i meldinga, statistikkvariabel, år og alder*. Hentet 07.07.2023.
<https://www.ssb.no/statbank/table/10674/tableViewLayout1/>
- Store Norske Leksikon (2022). https://snl.no/strafferettslig_bevisbyrde
- Storhaug, A.S., Havnen, K.J.S., Fylkesnes, M.K., Kojan, B.H., Christiansen, Ø., Langsrud, E., Jarlby, F., Jørgensen, K., Sørli, H.E., Gresdahl, M. og Skrove, G. *Akutt – for hvem? Akuttarbeid i kommunalt barnevern*. (2020) NTNU og NORCE. Hentet 27.02.2023
<https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/11250/2686712/Akuttrapport.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. 5. utgave. Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.
- Van der Weele, J., Ansar, N. og Castro, Y. (2011). Møte med foreldre som bruker oppdragervold – erfaringer fra arbeid med minoritetsforeldre. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (s. 120-139). Universitetsforlaget.
- Vis, S.A., Christiansen, Ø., Havnen, K.J.S., Lauritzen, C., Iversen, A.C., Tjelflaat, T. (2020). *Barnevernets undersøkelsesarbeid. Fra bekymring til beslutning. Samlede resultater og anbefalinger*. Hentet fra
https://issuu.com/norbyekonsept/docs/rkbu_rapport_okt2020?fr=sNDJhMzIwNzUwMzg
www.lovdata.no
- Ygemar, S.J. (2017). «*Elle, melle, deg fortelle..*» *En vedtaksanalyse om hvordan nemnda forstår barns rett til medvirkning ved vurdering av samvær*. (Masteroppgave). VID vitenskapelige høyskole. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2455541/MasterStineJaegerYgemarMASOS2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Aadnanes, M. (2020). *Vold mot barn og unge i nære relasjoner. Barnevernfagleg kunnskap*. Gyldendal.

Vedlegg

Nemdsvedtak brukt i denne oppgaven.

I parentes står navnet jeg ga vedtaket.

Alle søkene i LovdataPro ble gjennomført i oktober 2022.

FNV-2022-115-FTR (1.1.)

FNV-2022-120-FTF (1.2.)

FNV-2021-194-FHS (1.3.)

FNV-2021-70-FTE (1.4.)

FNV-2021-144-FAG (1.5.)

FNV-2020-237-FOA (2.1.)

FNV-2022-73-FTR (2.2.)

FNV-2021-233-FHS (2.3.)

FNV-2021-151-FOH (2.4.)

FNV-2021-268-FOH (3.1.)

FNV-2020-165-FHS (3.2.)

FNV-2021-127-FOA (3.3.)

FNV-2021-244-FOA (3.4.)